

1-O NI OBLIT, NI PERDÓ

EDITORIAL DE VICENT PARTAL *Jo no vull celebrar el primer d'octubre*

REPORTATGE D'ODEI A.-ETXEARTE *No volien la independència i van defensar les urnes*

ESPECIAL *Retrats de l'1-O*

ENTREVISTA CRISTINA SÀNCHEZ MIRET *'La policia espanyola no té pas intenció de posar-se al servei d'una democràcia'*

EXCLUSIVA

Els cent cinquanta catalans del nord que varen fer possible el referèndum

VICENT
PARTAL

director@vilaweb.cat

JO NO VULL CELEBRAR EL PRIMER D'OCTUBRE

Avui el país viurà amb emoció el primer aniversari del primer d'octubre. Serà una jornada per a recordar, amb el respecte que es mereix el moment més important de la nostra història contemporània. I és evident que també per a retre homenatge a tota la gent que el va fer possible.

Dels membres del govern empresonat i a l'exili fins als milers i milers de persones que van dur a terme l'operatiu de la votació –inclosos els nord-catalans, que van tenir un paper clau que avui expliquem en una exclusiva de VilaWeb.

—

Però sobretot, crec, avui és el dia de recordar els més de dos milions de catalans que anaren a votar enmig de l'atac dels criminals d'uniforme. El primer d'octubre, i el 3 d'octubre, representen la capacitat de prendre el destí a les nostres mans, el dia que vàrem ser tots millors, més que no havíem imaginat que podríem ser.

—

Tots tenim les retines plenes d'imatges inoblidables. Tots recordem les abraçades. I la por i la tensió. Tots sabem les llàgrimes que vàrem vessar i l'eufòria que vàrem

viure. Tots recordem que sabíem perfectament que la llibertat l'acabàvem de guanyar aquell dia.

—

Però fa un any que la llibertat, la república independent, la tenim proclamada i encara no és efectiva. I per això jo no vull celebrar el primer d'octubre sinó exigir que se'n compleisca el mandat.

—

Una generació única de polítics ens demanà que ens enfrontàssem a tot. I ho vàrem fer. Tots ho vàrem fer. Molta gent, a tot arreu, va obeir el Parlament de Catalunya i va posar en joc –al seu nivell– la seua vida, la seua feina, el seu futur. Avui tenim un govern a l'exili i a la presó per això. I una presidenta del parlament que roman empresonada únicament per haver fet de presidenta de la cambra. Però hi ha també més de dues mil persones i em-

Vull que es compleisca el mandat que
va eixir de les urnes i que el parlament
va solemnitzar en la declaració del 27
d'octubre. I per això, i no per res més sinó
això, avui eixiré al carrer

preses encausades, ja. I moltíssima més gent que va fer coses inimaginables per a guanyar aquell primer d'octubre i que avui no diu que ens vàrem equivocar, no pensa que no vàrem calcular bé les forces o no creu que calga passar quatre anys més com una autonomia d'Espanya perquè de sobte algú ens diu que no som prou gent.

—

El 21-D el vot d'aquest país va ser explícit i rotund a favor de la ruptura. Una altra volta. Però el 30 de gener, quan el parlament no va estar a l'altura d'allò que la gent havia fet amb els seus vots, es va començar a obrir un abisme que cada dia és més preocupant. Avui celebrarem el primer d'octubre i demà potser veurem, astorats, com el Parlament de Catalunya deixa set diputats electes sense poder exercir la seua condició de diputats. Quina contradicció tan gran...

—

Jo no sé quants independentistes creuen avui que és millor d'esperar o de fer-se enrere i quants continuem pensant que cal fer efectiva la república ara. Això tan sols ho sabrem

quan hi haja eleccions. Els electors decidiran i qualsevol pronòstic és irrespectuós i no seria honrat. Accepte que és possible –i no tinc cap dubte que seria legítim– que la major part de l'independentisme estiga d'acord que no es pot aconseguir la república i que cal gestionar l'autonomia. Però si jo accepto això, qui discrepe amb mi ha d'acceptar que igualment és possible que la major part de l'independentisme estiga d'acord que ara mateix cal fer tant com siga possible per fer efectiva la república i que això concerneix i obliga els setanta diputats que vàrem portar al parlament votant programes que no deien res de deixar-ho estar, ans al contrari; i obliga també els dos governs, el legítim i l'autonòmic.

—

Per això avui no vull que allò que vàrem fer ara fa un any siga una commemoració, ni encara menys que acabe convertint-se en un ritual anual. Vull que es compleisca el mandat que va eixir de les urnes i que el parlament va solemnitzar en la declaració del 27 d'octubre. I per això, i no per res més sinó això, avui eixiré al carrer.

LA SECTA (O LA DESCATELLANITZACIÓ ULTRANCERA) (I 2)

PAU VIDAL

Paràbola de la llengua pura. Els seguidors del Salvador. O, dit en termes psiquiàtrics, 'personalitats amb trets antisocials, baixa autoestima i recerca de guiatge fort'

No podem continuar de fervença a la castellanització. Cal estar ben atents davant el pregon empobriment que cuida esvair la llengua ja per sempre. Paraula de Déu

'Hem de resistir, però.'
'Restituim la llengua.'

'Gràcies a certs perfils de Twitter (als quals hi estic agraït) que miren de fer notar les interferències, he copsat la magnitud del problema. Jo pateixo aquestes interferències tots els dies. Inveeixen el nostre cervell i a tots els àmbits de la llengua. També l'ortogràfic.'
'Jo sóc una pixapins. I sí, el meu català és molt castellanitzat. Però si fos la responsable de triar un nom per un programa, m'informaria molt bé per no castellanitzar el català. No és excusa ser un pixapins.'
'Ja ho crec. Està passant és un castellanisme, en bon català hauria de ser "Ara passa".'
'I què espereu de TV3, la seva? Ja l'han tornat a pifiar'
'Però me n'alegro molt de que ho fessin.'
'Jo penso que seria bo començar per tenir uns medis que no emborderissin la llengua'

'Una expressió probablement forastera que hauríem de foragitar és "Bon profit./Que aprofiti." Fa pocs anys vaig llegir en un llibre, no pas de llengua, sinó d'un psicòleg, que cal dir "Que vagi de gust." A més a més, una patriota coneguda nord-catalana em va dir que ells diuen "Mengeu de gana." Em va dir que li semblava incorrecte. Li vaig respondre que era ben diferent tant del castellà com del francès (llengua d'oil), i que, per tant, és ben nostrat.'

[corregint] una piulada que diu 'Aquests dies estem sentint...'
— "Estar + gerundi" diria que no és pas molt genuí en català.'
— 'Jo diria "gaire" enlloc de "molt".'
— 'Jo diria que hi teniu raó'. [es descuida de corregir-li 'enlloc' per 'en lloc']
— 'És formidable que ens poguem corregir entre nosaltres i constatable que el català que tenim l'hem de treballar de valent. Gràcies una altra vegada'. [es descuida de corregir-li 'hi', que no hi va]
— 'A vós per ser-hi' [es descuida de corregir-li 'poguem' per 'puguem']

‘I què espereu de TV3, la seva? Ja l’han tornat a pifiar’
‘Però men’alegro molt de que ho fessin.’

‘Els “pingüistes” professionals ens volen tots aclapats, fent-los reverències i gràcies.’

‘Doncs no en sabia pas dir-te [sobre l’ús d’una expressió], però almenys el trobo com una manera de no dir pas “fer unes risses”, si hi han expressions pròpies més adequades, doncs seria bé tenir-ne coneixença’

‘Moltíssimes mercès per respondre’m un dubte existencial que tinc des de fa molts anys. Malgrat haver viatjat al País Valencià, no havia pensat a demanar-l’hi [sense antecedent]. Amb aquesta llista n’he tingut una bona avinentesa’

‘En unes hores l’hauré acabat’

‘Haig de dir que gairebé tot el que aniré ensenyant-vos ho he après gràcies a un grup de Facebook on ens dediquem a identificar tota la interferència del castellà i cercar solucions i també gràcies a recerques meves personals.’

‘El verb LAMENTAR no té cap problema. Atès que ja es troba documentat en Ramon Llull. Per contra el verb QUEDAR resta ben palès que l’etimologia és d’ORIGIN hispànic.’

‘El pacifisme no consisteix en amagar-se perquè els violents s’empoderin dels espais per on ha de correr la llibertat.’
‘No he dit que estiguis d’acord.’
‘El mot “mossos” és catanyol!’
‘Us sabia molt de grat meditar sobre això?’

Potser no sigui de més fer avinent que sols balbuçen. Són uns espanyolistes sense paliatius. Paraula del Senyor [amb enllaç a sengles llistes de bons i mals catalans segons si el seu discurs públic és favorable o oposat a la restitució de la llengua]

‘Els “pingüistes” professionals ens volen tots aclapats, fent-los reverències i gràcies.’

‘Ho he fet com una mena per a desacreditar-lo a tort i a dret. Hom ha pensat, que fóra interessant que entre tots nosaltres del grup li fem costat i suport a [inicials] davant aquesta agressió intel·lectual’

Mercès a tots. Us ho agraïm, Senyor

[Per a la confecció d’aquest **segon** article s’han fet servir quaranta-cinc errades gramaticals, entre faltes d’ortografia, manques de concordança, duplicacions pronominals, calcs sintàctics i usos inapropiats. I unes quantes expressions inadequades al registre, si no inventades. Totes extretes dels perfils de Twitter (la quasi totalitat pseudònims) de membres de la pàgina de FB **‘Aprenquem la nostra pròpia llengua’**, que ara mateix passa dels 2.800 adscrits. El grup el dirigeixen Ernest Sorribes i Arnaut Daniel, àlies de M.S.N. (ex-estudiant universitari de trenta-un anys, amb dues carreres inacabades i sense cap publicació ni científica ni divulgativa), també conegut a Twitter per @Madaix i @Pruixovol.]

ICETA, EL BUFÓ

ORIOI IZQUIERDO

‘Miquel Iceta, ell i aquesta seva tendència a fer de bufó, ell i tota la caterva de sequaços que el secunden amb cartera de ministre o sense, no demostra sinó que els socialistes no són part de la solució d’això que tenim sobre la taula’. ACN

«Ell sempre parla com un far de la veritat disposat a il·luminar sense ombra de modèstia propis i estranys. Deixa anar obvietats amb aspecte de grans sentències, ho fa en to tràgic fins que provoca un efecte còmic»

Miquel Iceta hi ha tornat. Després de la ‘ballaruga’ espontània en un míting ja llunyà i que més tard va anar repetint, imitant-se patèticament a ell mateix, fins i tot en la campanya del 21-D, quan si res era segur que no tocava era ballar. Després de l’emulació, com un histrió desbocat, de l’històric ‘Pedro!’ amb què Penélope Cruz va cridar l’Oscar d’Almodóvar, llavors davant un Sánchez que ell delejava redemptor de tot el mal causat per Rajoy. Després d’aquest i de tants més moments d’escarafalls amb què ha anat obsequiant la parròquia tots aquests anys com més va més a mesura que anava adquirint responsabilitats i guanyant notorietat, ara fa deu dies, durant la Festa de la Rosa que cada any celebren els qui es fan anomenar socialistes, hi ha tornat.

I aquesta vegada el numeret ha consistit a escarnir els qui a hores d’ara fa massa mesos que són en presó preventiva. No és la primera vegada que en fa befa, però tornar-hi a tan pocs dies del primer aniversari dels fets d’octubre del 2017 és especialment feridor. Ha dit, alçant el to de veu i

Vegeu si no és mesell retreure als presos que, si són a la presó, i als exiliats que, si s'han hagut d'exiliar, és per allò que han fet. Perquè, què han fet en realitat?

Per la seva hipocresia. Pel seu cinisme. Per la seva frivolitat, que d'ençà del primer d'octubre no ha parat de créixer, i que no minva ni ara que, del govern d'Espanya estant

agitant els braços, que ell ja els havia avisat, que si hi ha presos i exiliats és perquè no li van fer cas, perquè van conduir sortint del carril, perquè la via unilateral no porta enlloc. Etcètera.

Una vegada més Iceta assumeix el paper del bufó. L'operació té la seva gràcia perversa. Ell sempre parla com un far de la veritat disposat a il·luminar sense ombra de modèstia propis i estranys. Deixa anar obvietats amb aspecte de grans sentències, ho fa en to tràgic fins que provoca un efecte còmic (que el seu públic aplaudeix mansament), això sí, sense abandonar mai l'espai de la fal·làcia política en què sembla sentir-se tan còmode. Vegeu si no és mesell retreure als presos que, si són a la presó, i als exiliats que, si s'han hagut d'exiliar, és per allò que han fet. Perquè, què han fet en realitat?

Han presentat un projecte polític que successivament ha obtingut el suport majoritari de la societat en cada convocatòria electoral. I l'han presentat perquè un gruix innegable de la societat civil els l'exigia. L'han defensat on corresponia seguint tots els canals establerts. I, després d'haver estat ignorats reiteradament i d'haver estat negats amb voluntat d'humiliació pels qui haurien d'haver-se sentit amb la responsabilitat d'escoltar i de negociar, han explorat per quins camins s'hi podria avançar. Sense por d'actuar unilateralment abans d'haver estat condemnats al bloqueig per aquella voluntat manifesta d'ignorància i de negació. I així van fer possible que tal dia com avui, ara fa un any, els ciutadans d'aquest país que ho volguessin expressessin amb un vot si en volien fer un estat independent o no. I això és delictiu?

Iceta, el bufó, els fa culpables de la seva situació. És aquella operació que hem vist fer tantes altres vegades, i que assenyala la minifaldilla de la noia com la causa de l'agressió del violador. No deixa de ser paradoxal que els qui es proclamen socialistes s'hagin especialitzat en aquesta mena de capgirells del raonament. Com quan fa quatre dies la ministra Batet tornava a dir, ara al Senat, que la democràcia és la llei. I semblava que n'estava convençuda! Doncs potser aquesta sí que hauria de dimitir també, si la seva capacitat d'argumentació té aquesta volada subaquàtica...

Miquel Iceta, ell i aquesta seva tendència a fer de bufó, ell i tota la caterva de sequaços que el secunden amb cartera de ministre o sense, no demostra sinó que els socialistes no són part de la solució d'això que tenim sobre la taula de fa tants anys, ben mirat, dècades, segles ja, sinó un dels components essencials del problema. Per la seva hipocresia. Pel seu cinisme. Per la seva frivolitat, que d'ençà del primer d'octubre no ha parat de créixer, i que no minva ni ara que, del govern d'Espanya estant, haurien de gosar agafar el toro per les banyes. Però per a això caldria, a més, que tampoc no fossin covards. ■

EL TROS QUE FALTA

ANDREU BARNILS

«Sóc dels qui penso, ai ara, que sort n'hem tingut d'aquests polítics»

Sóc dels qui penso, ai ara, que sort n'hem tingut, d'aquests polítics. Sé que no queda bé de dir-ho, però poques hores abans de celebrar l'aniversari de l'1-O, per mi s'ha de dir més: els polítics electes van complir amb la seva paraula d'organitzar un referèndum primer, i de declarar la independència després. Per sorpresa de molts, això van fer. I tal dia com avui, la immensa majoria dels membres d'aquell govern valent, els tenim o tancats a la presó o a l'exili. En general, doncs, podem dir que els polítics van comportar-se molt millor que no pas nosaltres, els no polítics. Ells van fer la seva part de feina. Nosaltres vam fer la nostra?

I per mi la resposta és que no. Nosaltres vam fallar més que no pas ells.

La nostra part era defensar la independència, cosa que no vam fer. Allà on vam fallar, ara fa un any, és justament aquí: esperar les ordres de dalt. Creure que el govern, entitat d'ordre, actuaria de manera revolucionària. Fent servir la força, si calia, per ba defensar la independència. Creure que Puigdemont i Junqueras enviarien els Mossos a envoltar l'aeroport o a tancar les fronteres, no era demanar massa a la Generalitat, als Mossos, a Puigdemont i a Junqueras? Voleu dir que podem esperar accions d'aquesta mena d'un govern autònom? Encara diria més: veieu, vosaltres, els dies vinents, mesos o anys, uns Mossos anant a l'aeroport o a tancar fronteres? No veieu més aviat un enfrontament entre pacifistes gandians catalans i *piolins* més que no pas entre Mossos i policia espanyola els temps vinents? Qui el farà, el tros que falta?

El tros que va faltar (defensar la República) d'un punt de vista pràctic, no hauria estat millor que l'hagués assumit l'Assemblea Nacional Catalana (ANC) o Òmnium? Pregunto. Per què l'ANC es va dedicar a esperar les ordres del govern català? Per què jo, i tu, i ell, vam esperar les ordres de dalt? Per què no vam anar-hi, nosaltres, a l'aeroport, directament? L'ANC va pressionar prou de baix aquells dies post-1-O? I Òmnium? Per què no vam sortir al carrer sabent què volíem, i no tant a veure què passava? Per què no estàvem llestos?

No vam fer el tros que falta perquè el debat sobre l'ús de la força, el rebuig de la violència, els possibles riscos, els morts, els ferits i els salvats, no el teníem damunt la taula. Ni abans

ni ara, no ens atrevim a dir-ho, i per això dissimulem amb referèndums, pactats o no. Però és així: el tros que falta, no el farem votant. Sense vots no anem enlloc. Quedi clar. Sense vots, tot l'entramat cau. Però si alguna cosa ensenya l'1-O és que amb vots i prou, no anem tampoc enlloc. Vam votar. Vam guanyar. I no tenim República. Això vol dir que alguna cosa, i no pas vots, ens falta.

Enfront tenim un equip rival amb aquest eslògan: *todo por la patria*. Ens toca, ara a nosaltres, de triar el nostre eslògan (Per mi, ja ho dic d'entrada, 'tot, tot', no. Però 'res per la pàtria', tampoc. Faltarà posar-hi alguna cosa. Diria).

Un any després del magnífic 1-O, vindran l'aniversari d'uns no tan magnífics 10 i 27 d'octubre. I em demano per què ens fixem tant en allò que van fer i deixar de fer, els polítics aquells dies? Perquè no ens fixem també en la resta d'actors? Què hauria passat si l'ANC, un cop muntada l'operació Castell, i amb tot el Palau de la Generalitat envoltat, hagués decidit de parapetar-se i d'aguantar l'embat? Per què Òmnium no va portar premis Nobel a la ciutat per defensar-la? Per què Andreu Barnils no va trobar temps per a anar a l'aeroport? I tu, lector, què hauries pogut fer i no vas fer?

El tros que falta és no esperar ordres del govern català. Ni és el nostre messies, ni és el nostre enemic. El tros que falta és no obsessionar-se amb el govern català. És molt potent, el govern, i sense ell no seríem on som. Però té límits. I un d'ells és la revolució. O l'ús de la força (mai de la violència). No ho farà ell. O, més ben dit: no ho farà sense ajuda. Aquesta és la gran lliçó, per mi, de l'octubre del 2017. On érem, nosaltres, pressionant a baix? I sobretot, sobretot, sobretot: com organitzes, ara, l'ús de la força, mai de la violència, pel teu compte, sense permís, i sense entrebancar-te?

I quin moment tries. I com t'organitzes, per al tros que falta. ■

Un any després del magnífic 1-O, vindran l'aniversari d'uns no tan magnífics 10 i 27 d'octubre. ACN

'ENCARA EM SEMBLA QUE APAREIXERÀS PER LA PLAÇA A BUSCAR EL DIARI'

CARTA DE MONTSERRAT OLIVERAS A JOAQUIM FORN

Carta de Montserrat Oliveras a Joaquim Forn, que és a la presó d'ençà del 2 de novembre · 'Cartes per la llibertat' és un espai de VilaWeb per a expressar la solidaritat amb els presos polítics i exiliats i, al mateix temps, per a fer conèixer qui són

Estimat Quim:

Em costa escriure't. Em costa trobar el registre adequat, perquè el teu empresonament injust trenca tota l'espontaneïtat i la naturalitat del fet d'escriure a un amic.

És clar que la manera habitual de comunicar-nos entre nosaltres ha estat sobretot presencial; xerrar, tot compartint estones esgarripades del temps lliure de feina, per posar-nos al dia de les nostres vides; interessar-nos per com encarem la vida professional, comentar els reptes que han sorgit en aquest camí, explicar-nos com creixen les filles i els fills i construeixen de mica en mica el seu projecte de vida... en definitiva, sempre hem conversat en un context desenfadat i distès en què no ens havíem de dir res però en què ens ho anàvem dient tot, desgranant cada punt com si féssim un escàner de les nostres situacions respectives per confirmar que tot seguia més o menys a lloc.

Sempre has estat un amic de poques paraules, perquè ets directe i vas al gra; no aboques les lletres perquè sí, al contrari, en fas un estalvi generós. Ets d'aquelles persones que demanen 'com estàs?', 'com esteu?', 'què fa la família?' sense que siguin preguntes retòriques. Són preguntes que busquen respostes perquè vénen d'algú amb ganes d'escoltar.

Hem fet recorreguts diferents però hem mantingut un fil que ha acabat teixint aquesta amistat sincera.

Ens vam conèixer a l'escola: érem de cursos diferents i, tot i que el centre era molt gran, et feies sentir perquè encapçalaves amb empena reivindicacions que defensaven el país, la llengua i les nostres llibertats.

Segurament, ja t'entrenaves per al teu compromís envers una vocació evident al servei del país

Ens esforçarem per deixar de banda la teva absència i tornarem a tenir nous reptes i desigs en llibertat

I ara penso que, segurament, ja t'entrenaves per al teu compromís envers una vocació evident al servei del país.

Vam coincidir a l'esplai. Van ser uns temps en què esmerçàvem un bon grapat d'hores i d'il·lusions per acompanyar joves i, en aquell entorn, potser no ens n'adonàvem, però anàvem creixent amb ells. A l'esplai vam consolidar tants valors útils que hem transferit a entorns i realitats diverses! Segur que en tens tants exemples com jo.

L'Enric també ens va mantenir a prop durant uns quants anys. La política jove, la implicació en la universitat i la militància incondicional per tot allò que respirava nació, llibertat, futur... Va ser una època apassionada i de molta dedicació.

Més endavant, el punt de trobada va ser un poble preciós al peu del Matagalls. Tots dos hi vam arribar sobrevinguts i ens l'hem fet nostre. Hi hem vist créixer els fills, que s'han fet bons amics, hi hem forjat una colla diversa amb qui podem gaudir d'una natura exuberant i d'un patrimoni històric i cultural extraordinaris. Recordo un dia poc abans del teu empresonament, en què tornaves d'una de les teves passejades en solitari. Érem asseguts a l'era de l'hostal i vam tenir ocasió de compartir les amenaces del moment i la fortalesa amb què les encaraves. Sembla impossible! No saps el buit que hi has deixat. Encara em sembla que apareixeràs per la plaça a buscar el diari mentre fas temps per recollir la resta de la família que s'entreté.

Quim, en aquesta mirada ràpida pel trajecte compartit, segurament em deixo detalls que m'he perdut i que algun dia, en aquestes converses que tornarem a tenir aviat, et demanaré que em recordis... Llavors ens esforçarem per deixar de banda la teva absència i tornarem a tenir nous reptes i desigs en llibertat.

Una abraçada i molta força,

Montserrat Oliveras Bagués 📩

EM VULL CONÈIXER MÉS

BIEL MESQUIDA

JEAN-MARIE DEL MORAL

«No els basta infectar les xarxes socials, els ordinadors, els mitjans de comunicació, l'ensenyament i altres herbes. / Volen manipular, manejar els humans. / Em volen manipular»

Vaig pensar aquest títol, vaig sentir aquest desig, ahir vespre mentre passejava entre grins que cantaven, la caiguda de la fosca i un camí de terra.

Entre les bellumes d'aquesta hora crepuscular imaginava que el camí era d'aigua.

I el cap seguia barrinant: he d'aprendre a anar per camins d'aigua quotidians i no enfonsar-me a la primera passa.

Un sebel·lí dins les vinyes veremades que es comencen a rovellar em va sorprendre.

I també em va obrir un replà de serenitat.

Vivim temps de mudances.

Havia llegit un pensador, Harari, que m'havia esperonat molt, perquè per un cantó recordava que vivim en una de les millors èpoques de la història, i per l'altre remarcava una feta terrible, ja denunciada fa estona pel meu mestre Flaubert: l'estupidesa humana és una

força molt potent.

Sabem que hi ha un caramull de sistemes que intenten piratejar-nos, anestesiar-nos, ramatitzar-nos, ara més que mai.

No els basta infectar les xarxes socials, els ordinadors, els mitjans de comunicació, l'ensenyament i altres herbes.

Volen manipular, manejar els humans.

Em volen manipular.

Basta fer una ullada als atacs continus a la llibertat, al lliure arbitri, a la llibertat d'expressió perseguida, jutjada, empresonada i, per dictadura, assassinada, per saber que hem de fer servir tots els antidòts possibles contra aquest enverinament del qual moltes de vegades no ens en temem, no ens n'adonem.

Mentre la línia carabassa del ponent es tornava negra, vaig sentir que ens trobàvem dins una carrera irreversible contra aquests perills. I que calia anar aviat si no

volíem que el sistema, els algorismes, el capital o el mercat (els dimonis són legió i tenen molts de noms), decidissin qui som i el que hem de saber sobre nosaltres mateixos.

Harari ens convida a estudiar el costat obscur dels crims horrorosos comesos en nom de la ciència, del progrés i de la democràcia aquests darrers segles. I mostrar els detalls essencials i falsos que travessen els llibres d'història.

En arribar a ca nostra vaig escriure un cartellet (és un costum pràctic que m'ajuda a fixar allò que es converteix en urgència. Són com a pancartes ajudamemòria que trec i pos entre les prestatgeries de la biblioteca): 'Em vull conèixer més.'

I em vengué al cap: 'els que em volen manipular em coneixen prou!'

I vaig experimentar una espècie de tendresa per la gent que escoltava Sòcrates o Lao-tseu quan aquests poetes els recomanaven practicar l'autoconeixença.

CRISTINA SÀNCHEZ MIRET

‘La policia espanyola no té pas intenció de posar-se al servei d’una democràcia’

Entrevista a la doctora en sociologia a la Universitat de Girona · Explica com han afectat la societat catalana els fets del primer d’octubre

TXELL PARTAL

Cristina Sánchez Miret, doctora en sociologia a la Universitat de Girona, assegura que hi ha un abans i un després del primer d’octubre en la societat catalana. ‘S’ha trencat tot. Ha caigut el vel que envoltava les institucions socials.’ Miret diu que aquest últim any la societat catalana ha plorat com mai, però a la vegada ha estat més valenta que mai. ‘Una valentia que no significa que no tinguem por. La gran diferència és que la por ara no ens fa estar aturats.’

—Hi ha un abans i un després del primer d’octubre en la societat catalana?

—Sense cap mena de dubte.

—Per què?

—Perquè va passar una cosa que pensàvem que no passaria. A alguns ens feia por que passés, perquè pensàvem que tot era possible. Vèiem clar que els estats fan tant com sigui per anar contra allò que consideren que afecta els seus interessos. Fins i tot, els estats democràtics, encara que no hauria de ser així. La por hi era però la constatació d’això va ser devastadora. Va ser impressionant de veure com va ser tractada la població, com van actuar els cossos policíacs, sense cap mena de professionalitat. Quan ens va passar l’impacte de l’animalada que van fer, ens van quedar dues preguntes que van més enllà de la independència sí o no. Per una banda, ens preguntem si realment aquestes policies són professionals. I la resposta és clara: no saben fer bé la seva feina, només saben colpejar. I la segona i més important és si son conscients que vivim al segle XXI. Moltes vegades sembla que no saben què significa. La policia espanyola no té intenció de posar-se al servei d’una democràcia.

—El primer d’octubre va haver-hi una fallida de l’estat?

—No, del l’estat no. Va haver-hi una fallida de l’estat democràtic. L’estat va mostrar tota la seva prepotència, amb tot el que tenia a l’abast. El primer d’octubre es va

Va ser impressionant de veure com va ser tractada la població, com van actuar els cossos policials, sense cap mena de professionalitat

La societat catalana no havia plorat mai tant, però, a la vegada, no havia estat mai tan valenta

trenca la idea que els estats democràtics, si més no, han de dissimular. Hem vist actituds inapropiades per part de l'estat a molts indrets del món, però hi ha correctius. Hi ha unes línies vermelles que en democràcia s'han de conservar, perquè si no, no hi hauria cap diferència amb un estat feixista. Tot seria permès. La major part d'estats tenen en compte aquestes línies, però l'estat espanyol ni ho pren en consideració. Es veu molt clar amb les respostes que donen a l'exterior sobre el conflicte amb Catalunya. Quan algú fa alguna cosa que no els sembla bé, no donen peu a un debat democràtic. La resposta sempre és una amenaça. És d'una supremacia, d'una supèrbia i d'una prepotència... La mateixa actitud tenen aquí contra la ciutadania. Aquí hi estem tots més acostumats, allà deixa atònita una bona part dels ciutadans i ciutadanes europeus.

—Aquesta actitud s'ha vist aquests últims mesos. Amb la sentència d'Alemanya s'han fet un fart de dir que el problema el tenen els jutges alemanys...

—Sempre diuen que el problema és dels altres, no seu. No dic que no tinguin raó en res, però si més no hi hauria d'haver una mica de reflexió. Ells la neguen. És molt medieval. A més, fixeu-vos que no hi ha cap diferència entre l'època del PP i ara que hi ha el PSOE. Poden canviar alguns aspectes, algunes formes, però les respostes de Borell són exactament les mateixes que feien els seus antecessors.

—No solament s'ha trencat l'estat. També pensàvem que Europa ens defensaria i no ens ha defensat...

—És que s'ha trencat tot. Ha caigut el vel que envoltava les institucions socials. I aquestes normalment tenen sinergies les unes amb les altres, perquè si no, no es podria viure. Això només es trenca quan hi ha situacions en què ja no se sostenen els valors socials que hi ha darrere les institucions principals, perquè ha canviat l'estil de vida, allò que vol la gent... La crisi econòmica va ser un símptoma que aquest sistema no funcionava. S'esberlava per les costures. A aquest sistema li ha caigut la careta.

Tal com és ara és insostenible. I té molt a veure amb què fan els polítics, als seus llocs de responsabilitat.

—La societat catalana, en què ha canviat? Com els podem notar, aquests canvis?

—La societat catalana no havia plorat mai tant, però, a la vegada, no havia estat mai tan valenta. Una valentia que no significa que no tinguí por. No estic d'acord amb aquells que diuen que no tenen por. I tant que en tenim. Jo en tinc, i crec que una part de la societat en té. La gran diferència és que la por no ens fa quedar aturats. Aquest és el gran canvi. Això no passava des d'abans de la Guerra Civil.

—Abans de la guerra?

—Sí, la guerra civil va ser nefasta per moltes raons, però una de les pitjors va ser tancar la boca a tantíssima gent. Callaven per la por de què podia passar. A tothom li havia passat alguna cosa, i si no directament a ells, a algun familiar o conegut. Tot plegat va fer que fins i tot les generacions posteriors tinguessin en el seu ADN aquest sentiment que calia anar amb molt de compte amb què es feia, mesurar si realment valia la pena. Un sentiment que es pot veure a tot l'estat espanyol. Com a especialista en la sociologia del consum, això es veu molt clarament en els consumidors. No protesten mai. La resta del món al·lucina amb allò que nosaltres acceptem com a consumidors. Però, és clar, quan va néixer la societat de consum, aquí no es podia protestar.

—I per què ara la por no ens atura? El primer d'octubre, a les portes dels col·legis electorals, hi havia gent gran que havia viscut la repressió de la postguerra.

—I tant, els primers. I això és una de les coses més maques. Cal tenir en compte que érem davant les portes abans que ens atonyinessin.

—Però què va canviar?

—Feia dies que es forjava la idea que així no podíem continuar. És clar que podem estar pitjor. Però la societat és conscient

que estem tan malament que si no fem un canvi no hi ha cap sortida possible. I ja no parlem solament de sortides econòmiques, sinó també de molts altres aspectes. Ha arrelat la idea que no hi ha cap respecte per res que tingui a veure amb Catalunya i els catalans. Això ja era molt clar abans que ho formulessin a cara descoberta amb el seu 'A por ellos'.

—Quan comença aquest canvi?

—Fa deu anys que el van generant. És una cosa que ha crescut de mica en mica. Han passat un munt de fets i sempre en la mateixa direcció. Ni que sigui en camps molt diferents, com són l'economia o la llengua. L'independentisme és tan transversal perquè Espanya ha tocat totes les tecles... Cada col·lectiu es mou per un aspecte diferent. A tots ens importen moltes coses, però n'hi ha una que és la que ens toca el voraviu: a alguns els peatges, perquè es passen el dia a la carretera; a uns altres la llei de la pobresa energètica... És que, en conjunt no han deixat de tocar res! I el fet més curiós és sentir els socialistes dient exactament allò que deia el feixisme a la postguerra. Ara tinc a l'cap el discurs d'Iceta l'altre dia a la Festa de la Rosa. Això ja ho deien a la meua àvia anarquista. Sempre li deien: 'Ho veus Fina, ja t'ho havíem dit..'. Per això, el discurs d'Iceta em va esgarriar completament.

—Defenseu que la societat no està fracturada, però sembla que hi ha gent que té la necessitat d'intentar-ho...

—Sí, aquells que no volen cap canvi ara intenten que la societat es fracturi. Perquè prefereixen la fractura de la societat a la independència. Fan tant com poden perquè passi, perquè és l'única sortida que tenen. No tenen cap més sortida raonada, democràtica. Per això, només fan que repetir que la societat s'ha fracturat. I sabem que quan es repeteix molt una cosa, de vegades acaba semblant veritat. I més si hi ha tota una maquinària de l'estat darrere, i amb la col·laboració dels partits.

—Però la diferència pot fracturar?

—A tots els qui parlen de fractura els hauríem de dir que les democràcies no es

Les agressions policiaques del dia del referèndum van deixar marques psicològiques a gran part de la població. LLUÍS BRUNET

fracturen per la diferència. Precisament la democràcia és el respecte a la diferència, a la diversitat. I el respecte a saber perdre.

—Perquè és tan greu aquest ús de la fractura social?

—Sobretot, perquè fan servir aquesta suposada fractura per justificar l'ús de la violència d'estat.

—Com proven d'aconseguir-la, aquesta fractura?

—Primer parlant-ne a tort i a dret. I segon, amb la tècnica més antiga del món: deshumanitzant l'altre. No acceptant que pugui haver-hi un pensament diferent, el neguen. En aquest cas, com que som al segle XXI es basen en la llei. Imagineu-vos l'animalada. Sempre diuen que la constitució això no ho permet, que hem vulnerat la llei... Han llançat tantes coses a les escombraries que no hi haurà manera de revertir aquest estat. La cosa ha arribat a uns nivells horribles. Fan créixer la mentida i neguen el principi bàsic de respecte a la diferència i la diversitat. Han arribat a sacralitzar la idea de la unitat d'Espanya, l'han passada per sobre de

Déu. Han fet que la unitat d'Espanya passi a ser com el Sant Greal. És molt curiós com s'agafen a aquesta idea, que és una entelèquia. No se sosté per enlloc.

—Dieu que una tècnica molt utilitzada és la de deshumanitzar. Amb els presos i exiliats han fet això?

—També, però va més enllà. En realitat, això que fan no té res de nou. Això passa en totes les situacions de discriminació. És el mateix patró que veus sempre, en casos de gènere, de raça, pobresa... Què fas? Crucifiques, animalitzes, passes per sobre, deixes sense entitat el col·lectiu o els seus representants. A la vegada, els clous la boca i els fas por. No volen tan sols que desaparegui la gent que hi ha al capdavant, tancar-los la boca, volen que siguin el cap de la revenja perquè la resta de gent tingui por.

—La por s'ha fet molt més present a la societat catalana aquest últim any?

—La por sempre ha existit, és habitual en la nostra societat. La diferència és que ara l'estat exerceix aquesta por per subjectar la societat. S'ha fet viva una altra mena

de por. L'estat vol que tinguis por d'allò que et pot fer. I ho fan amb exemples com l'Adrià i la Tamara: l'un el tenim exiliat i l'altra no pot sortir del seu poble. O els encausats per haver protestat davant el TSJC. No solament fan por amb la policia, també utilitzen els jutges, hisenda... Fan servir totes les eines que tenen com a estat. No és cap novetat, els estats sempre han utilitzat la por, ho fan impúdicaament, no els fa angúnia.

—Per què afecta tant la gent veure els dirigents polítics a la presó o exiliats?

—Perquè això que han fet és incompatible amb la democràcia. Però també perquè ho tenim a l'ADN. Nosaltres, com a societat, no hem fet la transició. I, per tant, aquests empresonaments ens recorden el que ja vam viure anys enrere, sobretot durant la guerra civil. Són fets de què no hem parlat, només a casa, no hi ha hagut una reflexió com a societat. No se n'ha parlat. No s'ha restituit res. Tot plegat ha activat una qüestió pendent que durant la transició no es va saber resoldre, simplement ho vam tapar amb terra.

—També pot ser que a cadascú ens pesi que a la presó hi podria ser ell?

—També. Sempre et toca molt més allò que és proper a tu, perquè t'hi identifiqués. És com quan parlem dels refugiats, que sabem que en moren molts, però així que en tenim una imatge i veiem que tenen una cara com la nostra tot canvia. Recordeu què va passar amb aquell nen siríà mort en una platja de Turquia. Ho vam viure d'una altra manera, perquè anava vestit com les nostres criatures i tenia la pell blanca. Semblava nostre. Perquè mira que n'hi ha hagut, de criatures mortes a les platges! No justifico el pensament, però és veritat que funcionem amb aquests mecanismes.

—El primer d'octubre també marcarà les generacions futures?

—I tant! L'aprenentatge democràtic, com l'antidemocràtic, que anem fent tots plegats és molt curiós. Tenim tirada a veure més aquell bàndol on som, però els altres també en van aprenent. Només

hem de veure quines televisions mirem. En aquests últims mesos ha avançat més que mai la democràcia, a la vegada que ha retrocedit moltíssim. Entre la joventut aquí hi ha aprenentatges molt diferents.

—Un altre sentiment que s'ha respirat molt aquests últims mesos és el d'incertesa. Com hi pot conviure, amb aquest sentiment, la societat?

—D'ençà de la crisi econòmica, l'aprenentatge de la incertesa la societat ja el té fet. Tot i que aprendre és una cosa que no s'acaba mai. La nostra societat ens ensenya tot el contrari. Sempre ens ho han explicat tot com si fos inamovible. Però no. Ja ho deia el sociòleg Lury Beck, que parlava de la societat del risc. Cada vegada és més difícil d'assegurar que les coses continuaran essent com el dia abans. Però, és clar, encara que hàgim entès que res no és per sempre, això no significa que la incertesa sigui còmoda. No ens movem còmodament amb la incertesa. Però quan la incertesa és negra deixa de ser un problema. Nosaltres, com a catalans, tenim un horitzó negre, en aquest estat, i, per tant, l'única possibilitat de sortida és el canvi.

—Quant de temps pot resistir la societat en la situació actual?

—No en tinc ni idea, però és clar que aquesta situació és insostenible. Aquest Onze de Setembre no vaig acabar arribant el tram que em tocava i em vaig quedar amb els d'Olot. Quan vaig arribar em va presentar una persona. De cop ens vam dir: 'Ai, ja ens vam conèixer a la presó.' No podem avesar-nos-hi, a això. Era veritat, ens havíem conegut a la presó en una trobada per la Dolors Bassa. I està molt bé que ens mobilitzem, però això no pot passar a formar part de la nostra normalitat. És importantíssim. No podem habitar-nos a la situació de tenir persones tancades a la presó i haver d'estar sempre al carrer perquè no es respecten els nostres drets. Això ha de tirar cap a un cantó o cap a un altre.

—I cap on tirarà?

—Jo crec que cap endavant. ■■

Tot plegat ha activat una qüestió pendent que durant la transició no es va saber resoldre, simplement ho vam tapar amb terra

No podem habitar-nos a la situació de tenir persones tancades a la presó i haver d'estar sempre al carrer perquè no es respecten els nostres drets

Els cent cinquanta catalans del nord que varen fer possible el referèndum

Urnes Sense Catalunya Nord el primer d'octubre no hauria existit. VilaWeb reconstrueix avui la feina de l'equip que va gestionar la distribució d'unes urnes on ells no podien votar

VICENT PARTAL

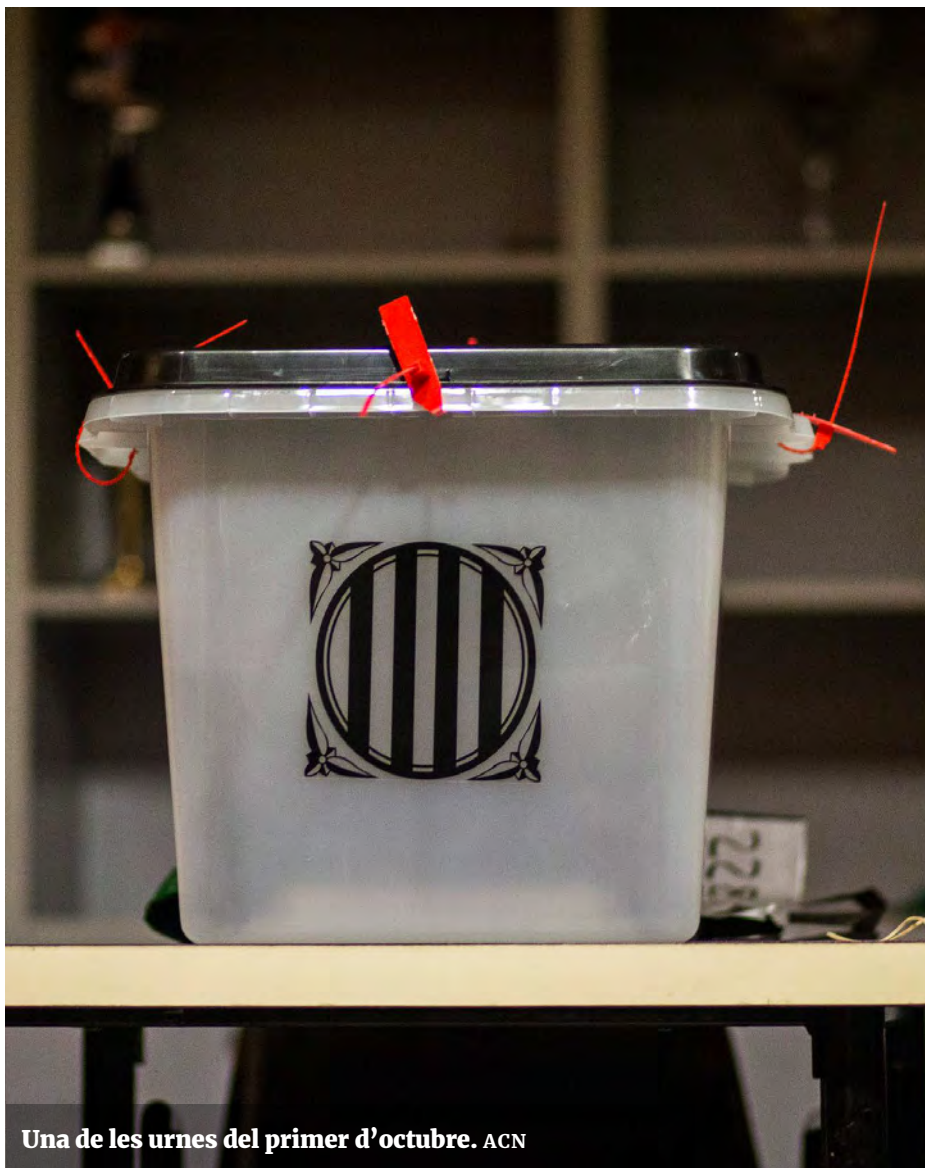
Sense Catalunya Nord no hi hauria hagut referèndum al Principat. Avui VilaWeb detalla, per primera volta, de quina manera cent cinquanta catalans van establir el centre operatiu on l'estiu de l'any passat es repartiren les urnes. Eren catalans del nord, ciutadans de l'estat francès, doncs, fora de la jurisdicció espanyola. Ells no van poder votar perquè el marc del referèndum no era nacional sinó autonòmic, de les quatre províncies. Però el seu compromís amb el país, més enllà de les fronteres imposades, va ser determinant perquè més de dos milions de compatriotes seus poguessen exercir el dret de vot.

La primera urna

La cita era en un vila petita de Catalunya Nord. Molt d'hora, nit fosca encara. Eren una trentena de catalanistes del nord, de diverses organitzacions, que anaven arribant amb cotxes sense saber què hi havien de fer, allà on anaven. La població no era Elna, com s'ha dit. La consigna que els havia arribat era molt seca: us necessitem i cal molta discreció.

A mesura que hi anaven arribant, baixaven del vehicle en cerca d'una nau industrial tan avorrida arquitectònicament com ho són la immensa majoria. Era una nau gran, realment extensa, cosa que d'entrada els va sorprendre. Els esperava Lluís, avui ja famós, que els va aclarir que calien moltes mans per a descarregar un material molt sensible i molt important. 'Ho hem de

Una de les urnes del primer d'octubre. ACN

fer molt de pressa i sobretot en silenci', els va dir. No volia que cap soroll pertorbàs la calma matinal d'aquella vila.

Però un mínim soroll sí que s'hi va fer, i calia. A l'hora convinguda va arribar-hi un camió enorme de color verd i, bo i reculant, va entrar fins a la porta de la nau. La caixa del tràiler –això es va saber després– havia estat descarregada per una grua del port de Marsella, directament d'un vaixell. El vaixell provenia d'un país asiàtic i havia passat els tràmits duaners amb una facilitat relativa. Van haver

d'obrir la porta del contenidor trencant el cademat que el protegia. I a dins van aparèixer tot de caixes de cartó d'un metre d'alçada amb la inscripció '12 Units Box'. Dotze unitats de què?, és demanaven tots, mentre començaven a descarregar aquells embalums que pesaven vint-i-cinc quilos cadascun i els anaven endreçant al fons del magatzem, a la part oposada la porta. Quan pràcticament ja havien descarregat tot el contenidor va arribar el moment de saber-ho.

Lluís es va acostar a una caixa. Calia comprovar si hi

havia la càrrega que tocava, allò que s'havia encarregat. Va tallar dues brides de color groc –no era pas intencionat– que Osegellaven cada caixa i amb un cúter va obrir el sostre d'un paquet. Tots els qui descarregaven l'envoltaren, impacients. Alguna cosa sospitaven, evidentment, però no estaven preparats per a allò que veurien. La primera urna del referèndum d'autodeterminació de Catalunya va emergir de dins aquella caixa on havia viatjat amb onze més.

Ningú no havia demanat res i tothom hauria fet qualse-

vol cosa que li haguessen dit. Però tots els ulls van lluir quan veieren l'urna de plàstic amb el símbol de la Generalitat. I aquell va ser el moment en què més va costar de mantenir el silenci. D'alguns ulls van brollar llàgrimes i hi va haver abraçades d'una efusió difícil de descriure. Tanmateix, ningú no va cridar ni aplaudir, per no alçar la llebre. Durant un parell de minuts, quan el sols encara tot just despuntava, tot restà paratitzat, com inert. Aquella urna encara solitària ho era tot. Eren les sis del matí d'un dia d'agost del 2017 i al cap de dos mesos tot allò que començava a omplir aquell magatzem de Catalunya Nord havia de ser a cada col·legi electoral, a disposició de tots els votants. Hi havia molta feina a fer, però ara tots sabien que tenien dues oportunitats històriques. La primera, fer possible, ells que no podrien votar, el referèndum. La segona fer entendre a molts catalans de les quatre províncies que al nord, més enllà de l'Albera, també hi havia catalans disposats a fer tant com calgués per esdevenir lliures. Totes dues coses, aquell grup de gent de pedra picada, les havien d'aconseguir.

'Com que bonjour?'

Va passar amb un dels primers vehicles que arribaven del sud per carregar urnes i començar a endur-se les cap als vuit centres instal·lats al Principat on s'esperarien fins al moment de ser repartides a cada col·legi electoral.

Era un home d'uns quaranta anys. Havia rebut una consigna, un punt de cita. I sabia que allà rebria un gest des d'un altre vehicle que

Del sud arribava gent amb vehicles de tota mena –fins i tot algú va pujar-hi amb un remolc per a animals

Una de les claus d'aquell fracàs va ser que la major part de les urnes van passar la ratlla entre els estats espanyol i francès a començament d'agost, quan encara mancaven molts dies per al referèndum

l'acompanyaria –i que també feia de llebre per si hi havia dificultats– fins al magatzem. Passaven, això sí, molt a prop d'una gendarmeria que sovint causava autèntics tremolors als portadors que arribaven del sud.

Potser per això aquell home va respirar fort quan li van fer aparcar el cotxe davant la nau i va eixir del vehicle tot emocionat. Mirà fit a fit la persona que menava l'altre vehicle. 'Bonjour!', que li va dir, tot content. 'Com que "bonjour"? Aquí diem "bon dia"!', li respongué el responsable d'haver-lo dut fins allà. L'home que arribava del sud es va impressionar. Semblava que fins llavors s'havia pensat que era a França, però així que entrà a la nau ja va veure fins a quin punt s'havia equivocat. Fent torns, nit i dia, la nau era plena de gent del nord, que, lògicament, parlava en català. En un català tan dialectal com ho són tots els altres, però també precisament per això ben distingible. No hi havia cap dubte d'on provenia tot aquell equip.

La sorpresa, encara que puga semblar mentida, va ser constant durant el procés de repartiment de les caixes. Del sud arribava gent amb vehicles de tota mena –fins i tot algú va pujar-hi amb un remolc per a animals. La gent del magatzem ben aviat esdevingué gran especialista a calcular quantes caixes cabien en cada classe de vehicle i això era motiu de converses, de vegades surrealistes. Una de les coses que més desconcertava els catalans del sud era el costum d'alguns dels del nord, per la influència de l'occità, de saludar-se dient

'adeu'. Com que 'adeu'? El magatzem, així, va acabar essent un espai de lliçons improvisades sobre la catalanitat de les terres que van de Cervera de la Marenda a Salses. Hi havia qui hi pujava amb la lliçó ben apresada, però alguns hi anaven molt peixos i desorientats. Els diàlegs mentre carregaven el material eren més aviat breus, però s'hi van arribar a forjar amistats que després han continuat. Gent que prometia pujar-hi quan hagués passat tot, i que efectivament hi ha tornat a conèixer un tros del país que no coneixia; o gent que convidava aquella colla de nord-catalans a baixar a la seua vila el primer d'octubre. Cosa que també, efectivament, va acabar passant.

'Sou francès?'

El CNI, la Guàrdia Civil i la policia espanyols, tots, estaven cada dia més atabalats perquè no sabien on eren les urnes. Passaven els dies i no en trobaven cap ni una. Cap. Una de les claus d'aquell fracàs va ser que la major part de les urnes van passar la ratlla entre els estats espanyol i francès a començament d'agost, quan encara mancaven molts dies per al referèndum.

Hi havia una raó per a fer-ho així: aprofitar l'allau de vehicles que circulaven avall amb motiu de les vacances, provinents de tot Europa. En teoria, la frontera ja no hi és, però els gendarmes francesos tenen el costum de posar un control al primer peatge del nord, al Voló. I al sud, a mesura que creixia el nerviosisme del govern espanyol, la seua policia va començar a fer un control a la Jonquera, on

estacionaven les furgonetes. Aprofitar el moment en què passaven tants milers de cotxes era una manera de complicar-los la feina. Si cercaven una agulla en un paller, com més gran fos el paller, millor.

Però va arribar un punt de molta tensió en què hom va començar a pensar que potser era millor baixar amb automòbils 'francesos' que no pas pujar i baixar amb cotxes 'espanyols'. Les motos de gent del nord des del primer moment anaven uns quants quilòmetres davant el vehicle que portava urnes, i així podien avisar si hi havia controls o un perill possible. Mai, en cap moment, no deixaren de pujar i baixar cotxes del sud, però va arribar un moment que els del nord baixaven amb una gran regularitat. Avui dia, després de la reforma d'Aznar, no hi ha sinó dues matrícules que identifiquen un vehicle com a català. O bé l'acolorida matrícula d'Andorra o bé la matrícula francesa amb el 66 davant, que identifica el departament dels Pirineus Orientals, o siga, Catalunya Nord. No era pas tan difícil, però segurament per a un guàrdia civil entendre el codi de les matrícules franceses és massa embolicat. Perquè el 66 català té dues matrícules veïnes: el 09 de l'Arieja i l'11 de l'Aude. I entremig hi ha el 66, no pas el 10. Els nombres fan referència a l'ordre alfabètic dels departaments, un sistema d'ordenació enrevessat, realment poc lògic.

Tanmateix, va haver-hi un moment que potser sí que es van adonar que passava alguna cosa. Un dia que un dels vehicles més actius tor-

Al final de la jornada del referèndum, al magatzem regnava una gran eufòria, però al mateix temps preocupació

Va somriure d'orella a orella i va dir, en francès: 'Sé què heu fet i si mai us cal res aquí ens tornareu a tenir. Nosaltres també som catalans.'

nava de lliurar urnes en un indret del Principat, ja al mes de setembre, dos automòbils camuflats de la Guàrdia Civil el van aturar d'una manera estrident. El conduïa un català del nord d'aquells que no parla francès ni que el maten, però quan el guàrdia civil li va demanar que baixàs la finestrera no va tenir cap problema a etzibar, contundent: 'Bonjour, monsieur. Qu'est-ce qu'il se passe?', frase que va deixar els policies espanyols bocabadats. Amb tot, li demanaren qui era, d'on venia i on anava i li van reclamar la documentació, lògicament francesa, que duïa. 'Ah! Sou francès?', li va dir el policia, pregunta que va rebre un contundent i explícit sí del conductor.

Quan el van deixar passar i va poder comunicar-se tranquil·lament amb els seus companys, es va sentir un reneç espectacular. Era la primera vegada en la seua vida que es definia com a francès i no com a català. 'Quines coses que hem de fer, caram, caram', va dir, tot empipat, mentre remenava més caixes en aquell magatzem que els guàrdies civils cercaven i cercaven sense ni arribar a imaginar on era.

'Sé què heu fet'

El primer d'octubre, al magatzem, encara hi restaven urnes. N'havien comprades més de les necessàries perquè ni amb la imaginació més desbordada ningú no podia pensar que la policia espanyola no seria capaç de trobar-ne ni una. Hi havia un operatiu preparat amb urnes de recanvi, si calia, per a qualsevol lloc del Principat. Però no va caldre.

Per si de cas, però, una part del grup de nord-catalans que ja feia dos mesos que treballava nit i dia, sense cobrar res ni demanar res, també el primer d'octubre va vetllar i va seguir per televisió les imatges d'aquell dia que canvià per sempre els Països Catalans. Al nord, especialment, la imatge de la policia pegant a la gent va trasbalsar i indignar no solament els catalanistes, sinó totes les forces polítiques, amb la sola excepció de l'ultradretà Front National. Mesos després, cent batlles de tots els colors polítics, inclosa la dreta i els socialistes, des Perpinyà al poble més petit, signaren un manifest contra la repressió que és una mostra clara de la viva impressió que va causar la

brutalitat de la policia contra els germans del sud.

Alguns dels membres de l'operatiu, doncs, van restar a la nau, però alguns altres varen poder baixar al sud de la ratlla per viure en directe allò que ells, com poca gent més, havien fet realitat. La major part van anar al Penedès, on foren aollits amb molta alegria, sense saber, però, el paper transcendental que havien tingut. Això mateix va passar en més indrets del Principat, on catalans dels territoris que no votaven es van prestar a fer què calgués. Hi va haver valencians que van resistir la violència policiala espanyola a les Terres de l'Ebre, per exemple, braç a braç amb la gent de la Ràpita o Roquetes. I molts mallorquins van acudir a Barcelona per ajudar en el que fos.

Al final de la jornada del referèndum, al magatzem regnava una gran eufòria, però al mateix temps preocupació. Què se'n faria ara, d'aquells milers d'urnes que no s'havien hagut de repartir? Al fons de la nau hi havia encara unes quantes piles, moltes, de caixes per obrir. La resposta els arribà l'endemà, quan Lluís els va comunicar que calia deixar neta de

seguida aquella nau industrial sense gens de gràcia, de parets de formigó armat i una teulada tan antiga que semblava que s'havia esfondrar en qualsevol moment. La feina ja era feta i havia arribat l'hora de plegar, tant en silenci com tot havia començat. Així es va fer. I encara avui ningú no sap els noms de cap dels integrants d'aquell operatiu excepcional que va fer possible el referèndum i que va retornar l'orgull a molts catalans del nord, quan va començar a saber-se què havia passat. Quan va començar a circular això que a ells els agrada definir com 'la llegenda'.

Finalment, amb la nau ja buida del tot, Lluís va quedar amb el propietari per tornar-li les claus i signar els darrers papers. L'amo, un home d'aparença discreta, no hi havia comparegut cap dia ni s'havia comunicat de cap manera amb el llogater. Al darrer segon, ja quasi a la porta, van encaixar la mà d'en Lluís amb un gest aparentment formal. Però tot d'una va somriure d'orella a orella i va dir, en francès: 'Sé què heu fet i si mai us cal res aquí ens tornareu a tenir. Nosaltres també som catalans.' ■

Un home intenta protegir una dona dels cops de porra d'agents antiavalots de la policia espanyola l'1 d'octubre passat. ACN

No volien la independència i van defensar les urnes

Retrats de l'1-O Testimoni de tres veïns que l'1-O van ser en escoles de l'Hospitalet, Cornellà i la Verneda

ODEI A.-ETXEARTE

No preveien de defensar cap escola. S'hi van trobar. Javi Medina, Luis Morote i Oriol Martínez no eren independentistes però van dir que sí als seus amics quan els van demanar ajuda perquè calia gent per a protegir les urnes. Va ser això: respondre a la trucada d'un amic, creure que el conflicte polític s'havia de resoldre votant, i dir que sí, que hi anirien. Medina va ser testimoni de la càrrega policíaca a l'Institut Can Vilumara de l'Hospitalet

de Llobregat. Martínez i Morote van patir la por de saber que els antiavalots podien arribar en qualsevol moment en escoles de Cornellà de Llobregat i de la Verneda, i allò els va marcar per sempre més. Aquest és l'1-O de tres veïns no independentistes que aquell dia van fer pinya amb els partidaris de la República catalana i que, per raons diferents, van votar que sí, que no, i en blanc. Perquè de vegades res no és tan simple com sembla.

'Sempre sóc al mig de tot'

Oriol Martínez té trenta-dos anys i viu a les Corts, però la

Aquest és l'1-O de tres veïns no independentistes que aquell dia van fer pinya amb els partidaris de la República catalana

vigília de l'1-O va dormir a casa d'una amiga a Cornellà. Tenia previst de votar al costat de casa però, quan el govern va anunciar que el cens era universal, tots dos es van desplaçar al CAP del costat del mercat de Sant Ildefons. 'Hi vam trobar amics. Hi havia neguit per si vindria la policia o la Guàrdia Civil. Però tot estava molt tranquil. Hi va haver un moment que va entrar un senyor molt vell. Tothom plorava perquè va dir que feia tota la vida que volia votar i que era la primera vegada que ho podia fer', explica. Allò el va emocionar. L'Oriol no ha-

via dubtat mai d'anar a votar, tot i que estava convençut que el referèndum no portaria el país a la independència. Diu que és molt important que es comptin tots els vots: que es voti tant sí com no. 'Som un estat democràtic de veritat?', pregunta. Creu que s'haurien de fer molts més referèndums, no únicament sobre la independència. Per això també hi va anar el 9-N. Aleshores va votar que no. L'1-O, que sí. Què havia canviat? 'La sensació és que el govern espanyol es va des-tapar totalment, que aquí no es pot fer res que no sigui allò que ells volen. I, per tant, vaig dir: "fora, trenquem." Encara que no ho senti, serà un "sí" simbòlic. Un de més.' El seu va ser un vot de protesta.

Després, una altra trucada. 'Vam parlar amb uns altres amics que eren en una altra escola que anaven buidant'. Era una hora complicada i

És antimonàrquic i no creu que Espanya canviï. 'Dius res sobre el rei i te'n vas a la presó... Així qualsevol fa una república'

temien que els Mossos l'acabessin tancant, i s'hi van desplaçar. La qüestió era qui hi hagués gent. Concentrar-se a la porta, i mentrestant anar xerrant amb els amics, dempeus o asseguts. Martínez diu que si mai hi hagués un referèndum pactat, probablement hi votaria en blanc. 'Sempre sóc al mig de tot, molt al mig'. Al seu cap no hi caben les banderes. No se sent d'enlloc. Entén que hi hagi independentistes que volen

una República per raons històriques i d'identitat. 'A això, hi veig lògica. Jo no seré mai patriota, però ho entenc, sobretot si et trepitgen la llengua i la cultura. Però els qui diuen que Espanya ens roba... Si aquí roben tots! Si el teu motiu és aquest, no trobo que sigui bo', argumenta. La seva mare és catalana i hi parla català. Amb el pare, castellà, perquè té arrels de Conca i Jaén. 'Jo sóc d'aquí. No tinc sentiment ni de català, ni d'espanyol, ni res', confessa l'Oriol.

De Cornellà, a la banda esquerra del cinturó metropolità, el va sorprendre la gent que hi havia a tot arreu. També trobar-se Joan Tardà, diputat d'ERC al congrés espanyol, a l'Institut Francesc Macià, com un ciutadà més i sense periodistes al voltant. 'Em va xocar veure-hi un polític. Xerrava amb la gent i no hi va anar a fer-se la foto. Hauria de fer enveja

a la resta, que també ho fessin. Haurien de ser tots així', opina. Martínez no mira la televisió: 'Veus allò que volen que vegis'. S'informa per Internet. Ha vist tots els vídeos de David Fernández ('és un crack', en diu) i d'Arcadi Oliveres, que li ha fet obrir els ulls en tantes coses. També li agraden les intervencions de Tardà i Gabriel Rufián al congrés espanyol. En lloa que votin a favor de les mesures socials encara que treballin a favor d'una República catalana: 'Fan de polítics de veritat'. És antimonàrquic i no creu que Espanya canviï. 'Dius res sobre el rei i te'n vas a la presó... Així qualsevol fa una república'.

Martínez vota a cada cita electoral, i ha triat la CUP unes quantes vegades tot i que no és independentista. 'És el partit més rupturista, doncs a prendre pel sac! Trenquem per fer un reinici. Una república cata-

Javi Medina, davant l'Institut Can Vilumara, a l'Hospitalet de Llobregat. OAE

lana o qualsevol cosa'. De fet, el 20-S va estar a la seu dels anticapitalistes. El va indignar que la policia pretengués de fer un registre sense cap ordre judicial. 'Hi vaig voler ser. Hi ha una revolució, cal ser-hi', continua. 'Que quan passin els anys pugui dir: "jo hi era, jo en puc opinar."' Perquè després la tele dirà allò que li roti. Poques vegades vaig a manifestacions, i aquell dia hi vaig anar.'

No oblidarà mai l'1-O. 'No ho sé explicar bé, però tenia la sensació d'opressió. És la primera vegada a la vida que de veritat vaig veure que aquest sistema ens esclafa si vol. No van portar més policies perquè no van voler. No vam sofrir la violència, però només el fet de saber que n'hi havia ja feia que la tinguessis al cap', relata. Va començar a sentir-ho quan va veure els primers vídeos de càrregues policiaques. 'Vaig pensar que no podia ser, que

'Em sento català perquè he nascut aquí i prenc part de la cultura catalana, però hi ha moltes altres coses que també em són alienes'

això no podia passar en aquest segle.' Però sí.

A Cornellà encara va anar a defensar una tercera escola. Potser hi hauria restat a seguir el recompte de vots si no fos que havia d'anar a treballar. Fa un any combinava tres feines. Una era de repartidor en un restaurant. Es va passar la nit enganxat a la ràdio. Li agradaria que algun dia hi hagués un debat seriós sobre la independència, perquè està convençut que ni tot seria de

color de rosa ni un infern. No és gaire optimista. Més aviat el contrari. Ha llegit una de les interlocutòries de Pablo Llerena i hi ha vist una invenció ben fantàsica. Com a solució, Martínez defensa la ruptura. 'Votem. Moguem-nos, avançem.'

'Vaig participar en una cosa que espero que sigui important'

La vigília de l'1-O Javi Medina no tenia clar si aniria a votar. Aquest veí de l'Hospitalet, de quaranta-dos anys, creia que feia mesos que els polítics d'aquí i d'allà utilitzaven massa la gent. Però, al cap i a la fi, va decidir d'anar-hi. Per què? 'Crec que la solució, que no és tampoc fàcil, és que hi hagués un referèndum legal. Però també entenc que és molt difícil que la resta d'Espanya l'accepti. Hi ha massa gent a Catalunya que vol alguna cosa diferent de la que hi

ha, i donar-li l'esquena, com fan a Madrid, ens porta on som ara, a la paràlisi.' Medina va pensar que, com més vots l'1-O, més pressió exerciria la ciutadania sobre els polítics.

Aquell diumenge plujós, amb la dona, es va trobar una cua interminable a l'Institut Provençana, on els tocava votar. Com que uns amics seus eren al Can Vilumara, hi van anar. Allà tot estava més tranquil, faltava una estona perquè hi arribés la policia espanyola disposada a endur-se'n les urnes. 'Vaig votar que no perquè crec que hi ha més coses que ens uneixen amb la resta dels espanyols. La meua família és d'Almeria, tota és d'allà. Em sento català perquè he nascut aquí i prenc part de la cultura catalana, però hi ha moltes altres coses que també em són alienes', confessa. Medina admet que té contradiccions. Troba difícil de mesurar si se

Javi Medina, votant l'1-O a l'Hospitalet de Llobregat.
CEDIDA

Van salvar les urnes. 'Va ser un moment emocionant. Tothom estava alterat i es preguntava com estava'

sent tan català com espanyol, però diria que sí, que és això. Li agradaria que l'estat espanyol fos diferent, que recongués totes les cultures que hi conviuen. Voldria un estat republicà, però admet que és pràcticament impossible. La monarquia li remou l'estómac. 'És de l'edat mitjana! És terrible. És com admetre que som inferiors a certes persones. Aquest és un dels motius que potser em farien fer independentista', afegeix. Abans una República catalana que no pas una monarquia espanyola. 'El problema d'Espanya és que és de dretes', al·lega. També censura que el PSOE i el PP només vulguin mantenir els privilegis: són la 'casta'. A Podemos, els mira amb més simpatia, però tem que l'atac d'alguns mitjans de comunicació no els hagi fet tocar el sostre electoral.

Després d'haver votat, Medina va veure al mòbil els primers vídeos de càrregues. Van demanar al jovent que hi havia al Vilumara si hi podia restar. En coneixia l'espai, els alumnes, hi havia gent del barri. 'En un moment va venir la policia. No ho sé, potser deu furgonetes, moltes. Van omplir el carrer del costat. Nosaltres érem dins el recinte'. La gent cridava. 'Van tancar la primera porta del recinte, que era la més gran. La policia va començar a colpejar-la amb les masses i hi havia gent a dins.' Què podia fer? 'Vaig veure de justícia que no era necessària tanta violència', recorda Medina. La resistència va durar poc. Els agents van trencar els vidres, la porta va caure sobre la gent. Hi va haver alguns ferits. Aleshores, tothom es

va concentrar en la segona porta per retardar l'entrada dels agents espanyols tant com fos possible. Un vidre li va colpejar el cap. 'Em van fer una mica de sang, però poca cosa. En aquell moment t'espantes. Van rebentar la porta i van entrar.'

La cosa més estranya va arribar després. O bé van veure que no podien obrir la tercera porta, que els hauria acostat a les urnes, perquè era reixada i de ferro, o bé van rebre una trucada. Perquè, de sobte, els uniformats van girar cua. En aquell moment va arribar la batllessa de l'Hospitalet, Núria Marín. 'Van començar a cridar, a insultar-los. No sé què va passar. La batllessa hi va parlar però no crec tampoc que se n'anessin per ella', apunta. Van salvar les urnes. 'Va ser un moment emocionant. Tothom estava alterat i es preguntava com estava'.

Medina i la dona se'n van anar a dinar a casa i van veure les imatges a la televisió. Aquest veí de l'Hospitalet, operador químic, no s'imaginava que la policia actuaria tan violentament. 'No calia. Haurien d'haver deixat fer la votació com el 9-N. No hauria tingut la repercussió que va tenir ni el significat que ara té per a l'independentisme', analitza. Després, els van trucar per si volien tornar a l'institut i ajudar que no el tanquessin, i ho van fer. Els nens es van estar tot el dia amb l'àvia.

Per ell, l'1-O va ser un dia especial. 'Vaig formar part d'una cosa amb què no estic d'acord al cent per cent', diu. Però es va voler revoltar contra un estat policíac que

creu que cada vegada deriva més vers una repressió més forta, tot i que encara 'subtil', perquè 'podria ser molt pitjor'. Va viure la jornada com si fos part de la lluita de classes. 'No vaig veure cap polític donant la cara. Per què no eren als col·legis defensant les urnes? Hi érem alguns que no érem ni independentistes!' També critica que alguns aplaudissin els mossos, 'un cos policial a les ordres de qui mana' i en què hi ha sensibilitats 'de tot'. No veu clar tampoc el lideratge del PDECat o de JxCat en el procés. Denuncia que parlen d'una República més justa o de lleis socials però 'quan manàvem van ser ells els qui van retallar, són els mateixos.'

Sovint les coses no són blanques ni negres. I en el gris també hi ha molts matisos. En algun to del gris, hi ha Me-

dina. 'Quan parlen del poble català, em sento malament; no m'hi sento representat. De vegades critiquen l'equidistància. Però què passa: si no sóc independentista, sóc fatxa? No m'agrada. L'independentisme anava per bon camí. No sé per què ho han hagut d'accelerar tant.' El 3-O es va sumar a l'aturada de país. Un any després, se sent orgullós d'aquell primer d'octubre: 'No em va semblar just que fessin allò, i era el meu institut. El recordo com un dia emotiu. Vaig participar en una cosa que espero que sigui important.'

'Per què m'han amenaçat, si jo era espanyol?'

Luis Morote considera que hi ha molts votants de Cs que, si l'1-O haguessin estat en algun col·legi electoral, haurien can-

viat totalment de parer. Com li va passar a ell, que va veure les coses com mai. 'Per què m'han pegat, si jo era espanyol? Per què m'han amenaçat, per què em volen fer por si jo també creia en aquesta policia?', es va preguntar. Morote té vint-i-quatre anys, és fill d'un policia espanyol i la mare és del Salvador. No se sentia català i s'identificava com espanyol. L'experiència d'haver defensat l'Institut Infanta Isabel d'Aragó de la Verneda durant tot el cap de setmana li va capgirar el món. Hi va anar perquè un amic li ho va demanar. A Morote, li va impactar molt que una policia que sempre havia sentit com a seva colpegés i terroritzés la població. 'T'adones que potser has estat enganyat tota la vida.' [Vegeu el perfil de Luis Morote: 'El fill de policia es-

panyol a qui l'1-O va canviar la vida']

La gent el va conquerir. Va veure en el seu barri, el de la Verneda, una capacitat de mobilització i de defensa desconeguda. Ell, que un dia abans de l'1-O no pensava a votar, es va impactar tant per la força dels veïns i, sobretot, per la brutalitat policíaca, que no va tornar mai a veure les coses com abans. Ara és independentista, però en el referèndum va votar en blanc, encara sota l'impacte d'aquell dia.

Morote pensava que els fets de l'1-O, per la seva gravetat, tindrien més repercussió, i que l'estat espanyol reconeixeria que s'havia equivocat. Però no va ser així. Al contrari, la majoria dels mitjans van dir que no hi havia hagut cap referèndum. 'És la cosa contrària d'allò que veus i t'adones que potser has estat enganyat', raona. Ara és molt crític envers la premsa que transmet una imatge falsa de la realitat catalana i ho reconsidera tot. 'A mi, m'agrada molt la història i sempre l'havia vista d'un punt de vista imperialista espanyol. La rellegeixes i t'adones que Espanya és un conjunt de pobles i nacions.' El cas dels joves d'Altsasu o el de la Manada també l'han portat a ser crític respecte de l'estat espanyol. Morote opina que tots els pobles tenen el dret de decidir què volen ser, s'autodefineix com a internacionalista i assegura sentir-se molt català. Lamenta que els presos polítics i els exiliats sofreixin les represàlies de l'estat espanyol com a conseqüència de l'1-O: 'Tu, que també has lluitat, veus que podries estar empresonat. Ho pots ser pel fet d'haver votat.' ■

Morote, amb el puny alçat, a l'Institut Infanta Isabel d'Aragó, després de la votació. CEDIDA

A l'escola Nostra Llar de Sabadell la policia espanyola va marxar empaitada sense haver trobat cap urna. LLUÍS BRUNET

Les petites grans victòries de l'1-0: cinc maneres de salvar els vots

Retrats de l'1-0 Pins sobre la carretera, gimcanes, murs humans, urnes molt ben amagades i d'altres amb truc

ARNAU LLEONART

Hi ha milions d'històries sobre el referèndum de l'1-0. Cadascú té la seva i totes són tenyides d'una càrrega emotiva ben forta. Tanmateix, n'hi ha algunes que destaquen per com van resistir l'agressió policíaca i pel sentiment d'orgull col·lectiu nascut de la unió veïnal dels qui protegien cada col·legi electoral. Són les petites grans victòries que van fer del Primer d'Octubre una data per a no oblidar.

Quan els veïns d'Òrrius (Maresme) van veure horritzats la violència que assolava els pobles del costat, Dosrius i Canyamars, es van activar per evitar el mateix destí. I van veure que la millor manera que no n'hi hagués era simplement que no n'hi pogués haver. Tres veïns tallarien arbres sobre la carretera tan bon punt els vigilants que serien a la cruïlla entre la carretera d'Argentona, Dosrius i Òrrius donessin la veu d'alarma.

'Hi va haver un moment de confusió i els qui eren a l'encreuament van perdre el

Algunes històries destaquen per com van resistir l'agressió policíaca i pel sentiment d'orgull col·lectiu

control d'on era la policia; s'havien desplaçat i no sabíem cap a on', diu l'Oriol, veí d'Òrrius. Per prevenir mals majors van activar el protocol i van tallar cinc pins sobre la carretera. A banda, van fer repicar la campana de l'església per convocar els veïns per protegir l'ajuntament, el centre de votació.

'No sabíem si els furgons de la policia s'havien aturat pels pins', diu. Tanmateix, si els havien aconseguit de passar abans que arribessin a tallar-los, els consolava pensar que, almenys, impedirien que en sortissin. 'Els pins van

ser tot el dia allà i, un cop fet el recompte, vam avisar els qui els havien tallat que ja els podien netejar.’

La policia es va endur les urnes, però no pas els vots

Un altre exemple d'enginy per a burlar la repressió al referèndum i poder votar, el trobem al barri de Canyelles de Barcelona. Acabada la jornada electoral, el CDR de Nou Barris va adreçar-se al perfil de Twitter de la policia espanyola per dir-los que les urnes segrestades al col·legi Tomás Moro eren plenes de sobres buits.

L'Alba, que es va passar el dia a l'escola Tomás Moro, relata que, quan a primera hora del matí van veure les càrregues policíiques als altres col·legis, van tenir la precaució de preparar dues meses electorals menys i de guardar les urnes i paperetes en una sala de l'escola. Com a precaució extra, van organitzar grups de vigilància que recorrien el barri en bicicleta. Gràcies a això van poder avisar ràpidament que la policia es dirigia al centre.

‘En aquell moment, no sé si perquè ens vam il·lumi-

nar tots o què, vam omplir de sobres buits les dues urnes que havíem guardat i les vam canviar per les altres, que vam amagar en una aula tancada amb clau’, recorda l'Alba. No tothom ho tenia clar, hi havia el perill que trobessin les urnes amagades i que perdessin tots els vots, però va funcionar.

La policia va esbotzar la porta, va apartar els qui resistien pacíficament a terra i es van emportar les dues urnes. Però només aquelles dues. ‘Després vam sortir fora a perseguir-los, i fins que no

se'n van anar no vam tornar a l'escola. Va ser llavors quan vam explicar que havíem fet el canvi i que podíem continuar votant, però vam demanar que ningú no en digués res a les xarxes socials perquè trobàvem que era possible que tornessin’.

La intervenció policíica va ser al migdia, però a l'escola Tomás Moro van continuar votant fins a les 22.00. ‘Quan vam acabar el recompte vam fer el piulet dient a la policia que les urnes que s'havien emportat només tenien sobres sense cap vot. Crec que és el piulet més èpic que va fer el CDR de Nou Barris’, riu.

La ‘gimcana’ de David Fernández

Quan ja queia el sol i les urnes eren plenes de vots, a l'escola Dovella (el Clot, Barcelona) van patir per si la policia s'emportava tot l'esforç del dia. Com a moltes escoles, la solució va ser transportar les urnes en una gran comitiva a un centre més gran per a unir forces amb més veïns. El periodista de TV3 Ismael Martín va recollir en un fil de piulets com l'ex-diputat de la CUP David Fernández donava instruccions per a fer una ‘gimcana’.

La gran comitiva les va dur tres carrers més enllà, a l'Institut Zafra. Allà, a l'exterior del recinte, van trobar una marea humana que els va rebre a crits i aplaudiments. Després van repetir l'operació amb les urnes del Foment Martinenc. Tres col·legis electorals del Clot van unir forces per fer el recompte fora de perill, una situació inèdita en una democràcia.

‘Els pins van ser tot el dia allà i, un cop fet el recompte, vam avisar els qui els havien tallat que ja els podien netejar.’

Els pins sobre la carretera d'Òrrius. CEDIDA

A l'escola Nostra Llar de Sabadell la policia espanyola va marxar sense haver trobat cap urna. LLUÍS BRUNET

‘On són les putes urnes?’

Sabadell és la cinquena ciutat en nombre d'habitants del Principat. Al cens electoral hi ha registrades més de 150.000 persones. I el dia del referèndum d'independència la policia espanyola ‘tan sols’ va actuar contra l'escola Nostra Llar, on sol votar la presidenta del parlament Carme Forcadell. De les moltes imatges d'aquell dia que es van viralitzar, n'hi ha una que els sabadellencs que eren a l'escola Nostra Llar recorden amb una emoció especial: com els veïns van reaccionar a la violència i la frustració de la policia per no haver-hi trobat cap urna empenyent-los fora del carrer.

En Jordi, un dels centenars de sabadellencs que hi votava, era en un bar comprant una ampolla d'aigua quan va veure com tot de furgonetes de la policia espanyola pujaven per la ronda de Ponent, una de les artèries més transitades del centre de la ciutat. ‘La reacció

va ser córrer fins a l'entrada del col·legi a avisar i la gent es va concentrar a la porta.’ Tot i la resistència, els agents van aconseguir d'apartar els qui blocaven l'entrada i van rebentar-ne la porta, que és una vidriera. Dins restaven uns quants voluntaris, que eren els qui muntaven l'espai de votació, i que per sort van poder amagar les urnes i les paperetes’, diu en Jordi.

‘No se'n van endur res més. Van entrar dins del col·legi, van regirar-lo, van destrossar totes les portes i no van trobar ni urnes ni paperetes.’ La frustració dels agents s'ha conegut recentment gràcies a les imatges enregistrades per ells mateixos i publicades per eldiario.es. Per dissimular, en van sortir amb bosses d'escombraries en què duïen una capsa amb aliments per a celiacs i una altra amb disfresses per als nens de l'escola.

Després d'haver fet l'escorcoll i de no haver-hi trobat res, els agents es van retirar i

la gent els va perseguir carrer avall. ‘La reacció de tothom un cop se'n van és tornar al col·legi Nostra Llar i conjurar-nos a defensar-lo per si se'ls acut de tornar a venir a cercar de nou les que no han trobat’, diu en Jordi. Al cap de no res, el centre de votació ja funcionava a ple rendiment.

A l'escola Diputació de Barcelona ni hi van arribar

A l'escola Diputació, a l'esquerra de l'Eixample de Barcelona, ni tan sols van necessitar amagar les urnes per a defensar el referèndum. En van tenir prou omplint el carrer, de banda a banda, per a demostrar als agents que no podrien arribar-hi.

L'Enric va acudir-hi a les 6 del matí i ja hi havia moltíssima gent, però encara en van ser més. A primera hora una comitiva dels Mossos d'Esquadra s'hi va acostar, però, en veure la multitud, se'n va anar i la votació va començar sense problemes. La tranquil·litat es va allargar fins a les 11.00, quan algú va alertar per un grup de Signal que la policia espanyola era a la cantonada del carrer Viladomat amb Diputació. ‘Vaig començar a córrer per tot el carrer Diputació –recorda l'Enric– i vaig avisar els altres per fer una barrera humana.’

‘Calculo que devíem ser unes mil persones, no exagero. El carrer era ple de cantonada a cantonada. Van ser-hi vora mitja hora i nosaltres cridàvem consignes com “els carrers seran sempre nostres”, “no tenim por” o “volem votar”, explica. Finalment, els agents van fer mitja volta perquè no podien passar ni amb violència ni sense. ■

Alexandra Vilaró i Sans. ALBERT SALAMÉ

Sant Iscle de Vallalta: l'enginy del poble per a entabanar la Guàrdia Civil

Retrats de l'1-0 Els veïns d'aquest petit poble del Maresme van evitar que la Guàrdia Civil tanqués el col·legi electoral i s'emportés l'urna · Alexandra Vilaró i Sans ho explica en primera persona

ROGER GRAELLS FONT

Passaven pocs minuts de les nou del matí del primer d'octubre. El casal de la gent gran de Sant Iscle de Vallalta, l'únic col·legi electoral d'aquest petit poble de l'interior del Maresme, acollia una urna perquè els mil dos-cents veïns votessin si volien que Catalunya esdevingués una república independent o no. Centenars de persones van defensar aquella única urna que la Guàrdia Civil els volia prendre.

Davant la brutalitat, el pacifisme i l'enginy. Els veïns de Sant Iscle van resistir pacíficament la càrrega policíaca fora del casal. Dins, la gent que feia cua per a votar va decidir de simular normalitat. Van treure les fitxes del dòmino i van començar a jugar amb els avis. Mentrestant, un membre de la mesa va endur-se l'urna i la va amagar en un nínxol del cementiri.

Allà, on l'urna va romanre resguardada de les urpes de la Guàrdia Civil, hi ha una placa que recorda que l'any 1808 uns aiguats van

La gent que feia cua per a votar va decidir de simular normalitat. Van treure les fitxes del dòmino i van començar a jugar amb els avis

endur-se riera avall les tropes franceses després del rés de les dones, els nens i els avis a l'església. Des d'aleshores, Sant Iscle celebra cada 25 de juny la Festa Votada. Justament 209 anys després, aquest indret va ser l'escenari d'un nou acte de resistència.

Aquest és el relat d'Alexandra Vilaró i Sans, que aquell dia, mentre feia cua per a votar, va presenciar com s'emportaven l'urna i com els veïns muntaven unes timbes de dòmino per evitar que la Guàrdia Civil clausurés el col·legi electoral:

«No hi havia res previst. Pensàvem que no vindrien a un poble tan petit i que tindriem un dia relativament tranquil. La primera vegada ens van agafar per sorpresa. Va venir un destacament d'uns quaranta guàrdies civils. Eren les nou i pocs minuts, tot just es constituïa la mesa i no havíem començat a votar. Tothom va posar-se davant la porta i no van poder passar. Estàvem tots atapeïts, a peu dret, i ens treien d'un en un. Van veure que s'estarien tot el matí allà i finalment se'n van anar.

Personalment em vaig quedar amb l'orgull ferit. Com podem deixar que ens facin això? No ho podem permetre. Aquesta gent tornarà i ho aconseguirà. L'urna i la mesa eren dins. Es va constituir la mesa, es va accedir al programari i vam començar a votar.

Com que estàvem escarmentats, vam enviar gent a fer guàrdia a les dues entrades del poble. Una carretera arriba des d'Arenys de Munt i una altra per Sant Cebrià. Ens van avisar que tornaven i que eren més, armats amb escopetes de pistoles de goma. Aleshores vam pensar que estàvem perduts. Jo era a la fila i tenia unes quinze persones davant per votar.

La mesa volia que féssim les coses bé, que internet funcionés i que poguéssim votar amb normalitat. Tot anava lent. Uns quants que érem a la cua vam dir a les persones de la mesa que s'emportessin l'urna. Ells van respondre que això no era legal, però és clar, si no se l'emportaven, ens quedariem sense urna. El casal dels avis comunica amb l'ajuntament per un passadís

que acaba en una porta que dona a l'entrada. Els avis van obrir aquella porta i l'urna va sortir per allà. La persona que se la va endur va començar a córrer en direcció contrària on hi havia la gent concentrada. És el carrer que va cap a l'església.

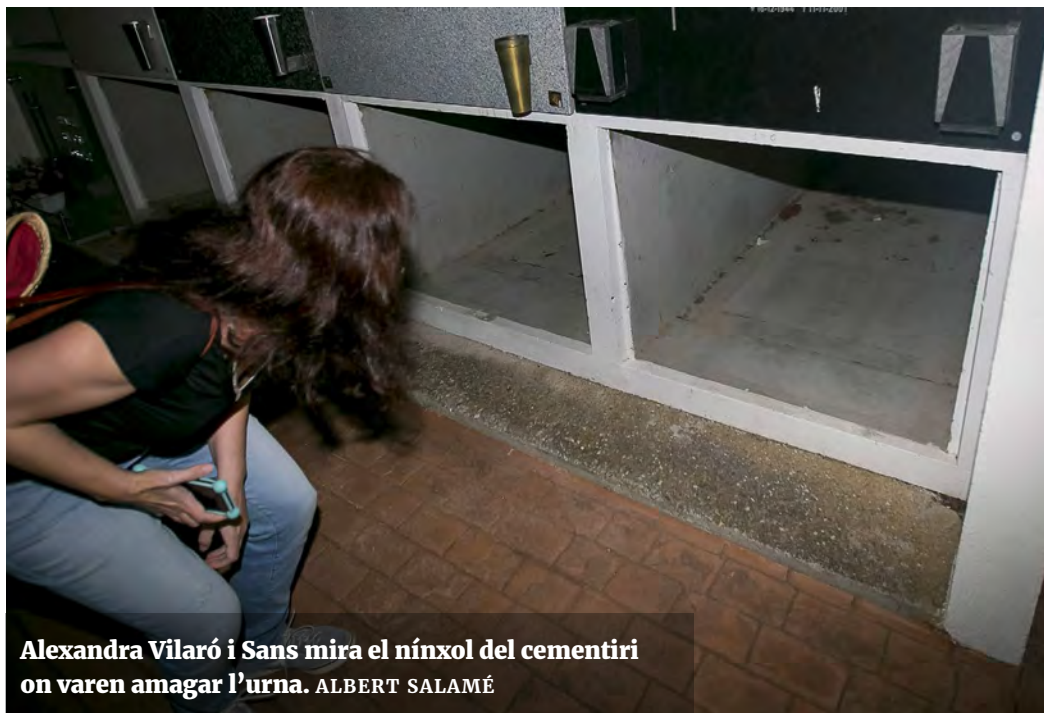
Algú va proposar que marxéssim del col·legi, però no podíem, perquè l'haguessin tancat i precintat. Ells haurien guanyat. Vam pensar que havíem de fer alguna cosa perquè no tanquessin el local. Vam recol·locar les taules com estan habitualment i com que els avis tenen els jocs típics, com el dòmino i el parxís, vam agafar les fitxes del dòmino i les vam escampar damunt les taules. Els qui hi érem vam començar a jugar. Tot això va passar en pocs minuts. Si ens hagues-

sin vist dubtar, sense jugar o amb cares de pòquer, hauria estat pitjor. Qui ens podia fer fora, si nosaltres jugàvem? Érem al casal dels avis jugant al dòmino. El noi que tenia al costat, que era menor, no sabia jugar. Jo mateixa feia anys que no jugava al dòmino. També hi havia un noi i una àvia.

Jo mirava en direcció on venia la policia. Davant tenia una vidriera. Els vam dir als qui hi havia a l'entrada que l'urna ja no hi era, allà. La resta de gent no ho sabia. Com que ja sabíem amb quina actitud venien, i els vam veure en formació romana, estàvem a l'expectativa. Jo anava mirant de reüll i vaig veure els últims metres, com van començar a córrer i van començar a picar la gent, sense necessitat.

Una placa que recorda que l'any 1808 uns aiguats van endur-se riera avall les tropes franceses. ALBERT SALAMÉ

Alexandra Vilaró i Sans mira el nínxol del cementiri on varen amagar l'urna. ALBERT SALAMÉ

La gent va començar a cridar i a anar enrere. Alguns van anar per terra, altres van rebre cops a les costelles. La porta del local no era tapada, però van picar igualment. Portaven escopetes de pilotes de goma, però no en van disparar cap. Cops de porra, amb l'escut i empentes. Quan van tenir tota la gent continguda a les voreres i fora del perímetre que havien fet, van entrar al casal.

Els vaig demanar si tenien una ordre judicial i no em van fer cas. Ens van demanar per les claus, perquè després d'haver sortit l'urna havíem tancat les portes. Els vam dir que no teníem claus i que jugàvem al dòmino amb els avis. Aquí es va acabar la conversa. No van dir res més. Es van quedar allà plantats. A fora, veia que ja no picaven la gent. Vaig pensar que mentre no tanquessin el col·legi ni piquessin la gent, mira... Mentre eren allà, no feien mal en un altre lloc. Aleshores van

rebotar les portes i una paret, i evidentment no van trobar res. Estaven neguitosos i anaven amunt i avall, parlant a cau d'orella. Nosaltres fèiem broma, provant de fer veure que l'ambient era distès.

Vam fer dues partides senceres de dòmino. Només tenia por que algú els digués que l'urna no era allà i que ens agafessin i ens obliguessin a dir-los on era. Se'n van anar. La gent els va acompanyar fins on havien aparcat els cotxes. La gent preguntava, desconcertada, si s'havien emportat l'urna. Van cercar l'urna uns vint minuts, més o menys. Sí, vint o vint-i-cinc minuts. Dins no van encarrar-se amb ningú. Les àvies, algunes tremolaven com fulles. Van tenir una actitud exemplar, brutal.

La majoria de la gent del poble ens coneixem. Però aquell dia era com si estiguéssim tots enganxats amb cola, molt units. Vaig arribar a pensar que si algun dia em

'Teníem uns nervis a sobre que no ens aguantàvem. Teníem un neguit a sobre que no sabíem com treure'ns-el'

passava alguna cosa, podia confiar en tota aquella gent. Era la sensació que feia. Va ser molt emocionant.

Al cap d'una estona, va tornar la persona que s'havia emportat l'urna. Vaig demanar-li on havia anat a parar. I em va preguntar si ho volia saber, perquè era surrealista. On? En un nínxol del cementiri. Ostres! De debò? Ell no sabia on anar. El cementiri és al costat de l'església. L'urna era a uns seixanta metres del col·legi. La gent va reaccionar amb molta eufòria. Era una victòria. Era continguda, perquè havíem d'anar amb compte que no tornessin. Vam estar-ne tot el dia pendents. També vam tornar a amagar-la perquè vam tenir una falsa alarma.

Al migdia, van arribar veïns de Sant Cebrià, perquè allà sí que els van tancar el local. També de Barcelona i Mataró. Hi havia una mica de paranoia, perquè tothom era sospitosos de ser un infiltrat. La gent del poble ens coneixem, però quan veiem algú estrany, despistat i controlant... Va haver-hi gent durant tot el dia. Quan va acabar tot, em vaig quedar a fer el recompte. Pensava que, si tornaven, no havien de poder passar. Havíem de protegir l'urna tant sí com no. Allà hi veia la meua dignitat, el meu orgull, la democràcia... Tot. Era el símbol de tot. No ens la podien prendre. Quan vam acabar el recompte, va ser un triomf. Teníem uns nervis a sobre que no ens aguantàvem. Teníem un neguit a sobre que no sabíem com treure'ns-el. Estàvem dolguts per la situació, però ho havíem aconseguit. Va ser genial.»

Alejandra Raya va ser brutalment agredida per la policia espanyola a l'escola Mediterrània. ALBERT SALAMÉ

‘Alejandra, jo no volia votar, però hi vaig anar quan vaig veure què et feien’

Retrats de l'1-O Parlem amb Alejandra Rayas un any després d'haver estat brutalment agredida per la policia espanyola a l'escola Mediterrània durant l'1-O

ORIOL BÄBLER

La Barceloneta es desperta amb inquietud. La mar ho nota. Les onades trenquen amb violència i devoren la sorra de la platja. Alejandra Rayas surt de casa amb la seva parella. El sol no apareix. Són gairebé les vuit del matí i el cel té un to gris metàl·lic. Caminen per uns carrers humits i amb olor de salnitre. Quan arriben a l'escola Mediterrània, la porta encara no és oberta. La filera de votants acumula ja una trentena de persones i no para de créixer.

—Per què decidíu d'anar a votar?

—Sóc de Querétaro (Mèxic), però fa vint-i-cinc anys que visc aquí. Em sento catalana i crec que era un deure polític i civil anar al col·legi.

Al final del passeig de la Barceloneta, entre les palmeres, apareix una furgoneta fosca. S'acosta a poc a poc. N'apareixen més. Porten el parabrisa enreixat. Una bandera espanyola creua en diagonal els xassissos. Els vehicles s'aturen. De dins, en surten desenes d'antiavalots. Els uniformes semblen exten-

‘El meu primer impuls va ser retirar-me. Res de valentia. No tenia cap intenció de fer-me l'heroïna’

sions de l'asfalt del carrer. La massa negra avança decidida cap a l'escola.

‘No vaig veure quants eren, però l'escena feia molta por. La gent s'escampava. El meu primer impuls va ser retirar-me. Res de valentia. No tenia cap intenció de fer-me l'heroïna’, explica Rayas. Els agents de la policia espanyola carreguen amb els escuts. Una concentració de veïns, entre crits de ‘votarem’ i ‘som gent de pau’, impedeix l'accés a la porta. Però la resistència dura uns segons. Una dansa grotesca de porres, empenyes i violència s'acaba imposant.

L'ull d'Alejandra Rayas després de l'agressió. E.P.

Ens havíem sentit humiliats i trepitjats. Votar era l'única manera de recuperar un mica la dignitat

Els antiavalots acordonen la porta de la Mediterrània. Hi ha gent per terra, caps esberlats, sang, crits... Molts crits...

‘Hi ha molta confusió i perdo de vista la meva parella. Quan la localitzo, provo de parlar-hi, faig uns passos i m'emporto dos cops de porra a la cara. De fet, no veig el policia que m'agredeix. Només penso en la meva parella. Quedo atordida i em desoriento. Quan torno a alçar la vista, m'adono que la meva parella és a terra. Els antiavalots li donen puntades de peu i sento l'impuls d'anar-lo a ajudar... Llavors és quan rebo per tercera vegada. I aquesta em fa mal de veritat’, relata Rayas.

Li sagna la part superior del nas. Té una fissura al septe i una altra al pòmul dret. La inflamació agafa un to violaci i li deforma l'ull. Rayas deambula sense sentit entre la multitud. A les imatges es pot veure com es toca diverses vegades la cara: ‘No em tranquil·litxo fins que treuen la meva parella dels peus de la policia.’ De fet, és ell qui l'adverteix de les conseqüències de l'agressió. Li fa una fotografia del rostre i li l'ensenya. ‘Amb l'adrenalina i els nervis, no m'havia adonat de res’, assegura.

—Què sentiïu quan us veieu?

—Uf! Què m'han fet? És desesperació i dolor.

Rayas és la primera víctima de la Mediterrània que és atesa a l'Hospital del Mar. En total, hi va haver una trentena de ferits a la Barceloneta. ‘Patia. Sentia angoixa per la meva família a Mèxic. No volia que hi arribessin imatges abans que pogués parlar amb ells

i dir-los que em trobava bé. Va ser tota una obsessió. Vaig esborrar moltíssimes coses de les xarxes. Sobretot, no volia que el meu pare s'espantés.’ Unes hores després de l'agressió, els metges del Mar li donaven l'alta.

—I què vau fer?

—Vam sortir de l'hospital i ens vam mirar amb la meva parella: ‘Ara a votar, oi?’

—Vau tornar a la Mediterrània?

—És clar.

—No teníeu por?

—Mentre caminàvem pel passeig, vam veure una cua llarguíssima de gent que s'esperava per votar. Veure'ls allà, desafiant la violència, em va donar molta energia. Ens havíem sentit humiliats i trepitjats. Votar era l'única manera de recuperar un mica la dignitat. Tanmateix, si la Mediterrània hagués estat tancada, la història hauria estat molt diferent.

—Per què?

—Perquè no hagués pogut votar al meu col·legi. Estaria profundament trista i dolguda. Però vaig votar. Quan vaig sortir de l'hospital i vaig veure tota aquella gentada... Em vaig adonar que guanyàvem. Que guanyava la llibertat i la democràcia.

Amb les seqüeles de l'agressió, i encara amb el braçalet hospitalari, Rayas entra a la Mediterrània. Els votants desfan les fileres i la deixen passar. Aplaudiments, xiulets i crits de ‘votarem’. Es dirigeix a una mesa i diposita el vot amb ràbia. Però no és l'única que ho fa. Les imatges de la seva agressió han corregut per la xarxa i a molts

Alejandra Rayas, davant l'escola Mediterrània. ALBERT SALAMÉ

col·legis els vots es carreguen d'indignació. 'Alguns amics m'han dit: "Escolta, Alejandra, jo no volia votar, però vaig veure la teva fotografia i vaig sentir la necessitat de sortir al carrer. Vaig votar no, ja t'ho dic ara, però vaig anar a votar." Crec que això ho compensa tot.'

Un agent reincident

El jutjat número 7 de Barcelona investiga vint-i-quatre policies espanyols per les càrregues del primer d'octubre. El jutge qualifica la ràtzia a la Mediterrània de 'indiscriminada i desproporcionada'. A més, retreu a la policia espanyola que provoqués una 'situació violenta' actuant sense advertir els concentrats. L'agent que va agredir Rayas ha estat identificat i encausat per la

Abans d'agredir-me per segona vegada em va mirar als ulls. Era una mirada rabiosa. Llavors em va pegar

seva actuació a la Barceloneta. També l'investiguen per haver agredit votants a l'institut Pau Claris (Arc de Triomf). El magistrat el citarà a declarar aviat.

—Ara que ha estat identificat, parlaríeu amb el vostre agressor?

—No em faria res. Li diria a la cara què em va fer. Suposo que ell ja n'és conscient, però li explicaria amb pèls i senyals tot el mal que ha causat, i sense cap justificació. No vaig fer cap gest amenaçador. No em mereixia cap dels cops que vaig rebre.

—En recordeu la cara?

—No, però recordo de la seva mirada.

—Com era?

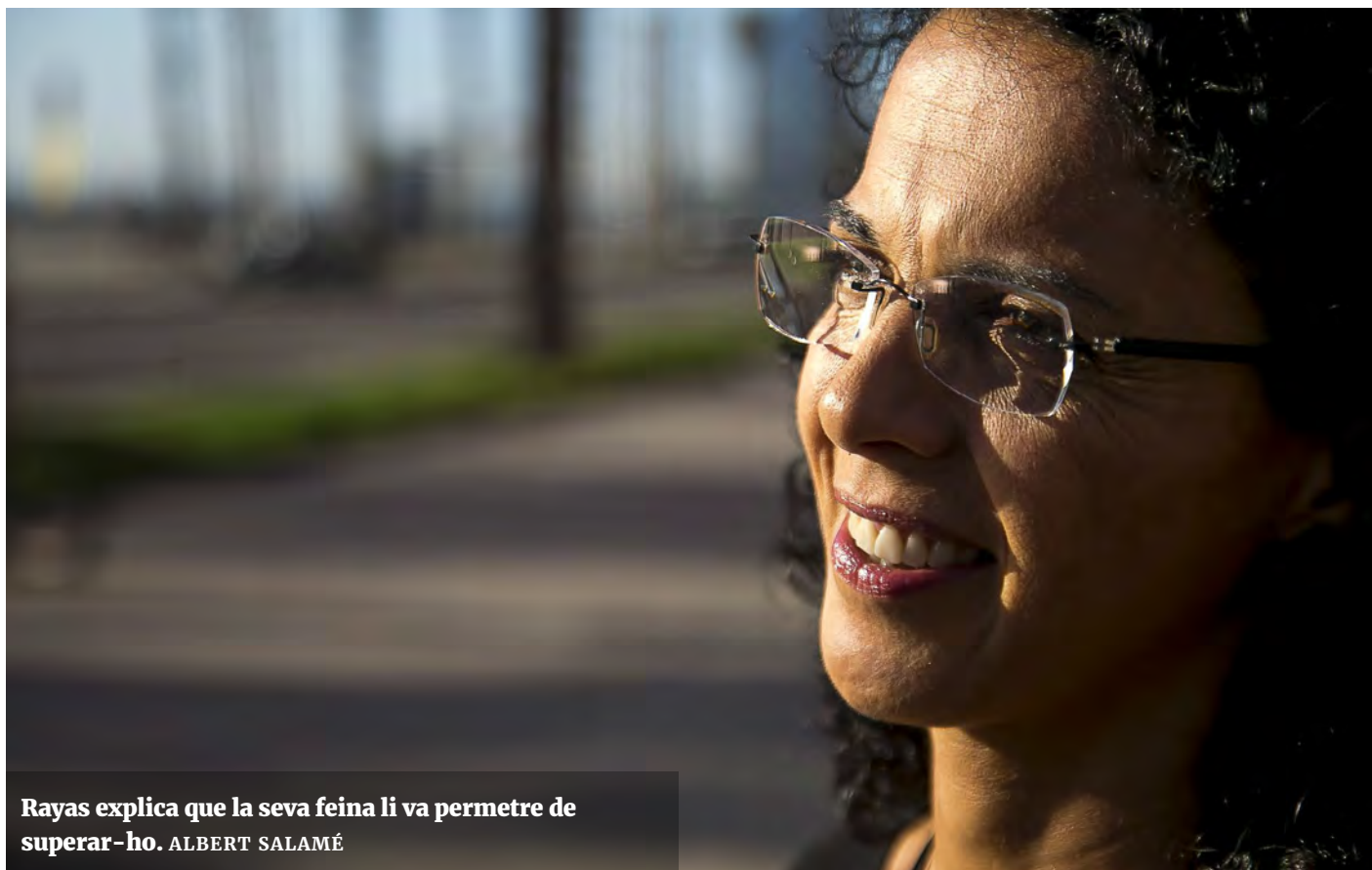
—Abans d'agredir-me per segona vegada em va mirar als ulls. Era una mirada ra-

biosa. Llavors em va pegar. Amb molta ràbia.

La defensa de Rayas la porta el Centre Irídia, que col·labora amb l'Ajuntament de Barcelona. 'Tenen tot el meu respecte, sense ells la meua causa no hauria tirat endavant. Altres ferits no han tingut la mateixa sort. I sento que tinc la responsabilitat i l'obligació moral de ser la veu per a denunciar la barbàrie.' El consistori, a més a més, s'ha personat com a acusació particular en tots els col·legis on hi va haver càrregues.

Les altres conseqüències de l'agressió

'Era un agent enorme, fort, armat... Jo anava amb sandàlies i prou. Va ser una brutalitat. No havia estat mai agredida i és pura injustícia',

Rayas explica que la seva feina li va permetre de superar-ho. ALBERT SALAMÉ

explica Rayas. Els cops de porra li van causar danys molt més profunds que les ferides a la cara. Després de l'1-O, va voler preservar la intimitat i no es va exposar mediàticament: 'Tenia por i no em sentia segura.'

—Us va afectar psicològicament?

—Sí, molt.

—En quin sentit?

—No volia sortir al carrer, per exemple.

—Per què?

—No m'havia passat mai. Sentia una mena de fòbia a la corpulència. Em sentia amenaçada pels homes corpulents. Hi veia el policia uniformat.

Rayas explica que la seva feina —treballa en una entitat social al Clot— li va permetre

Jo no vaig anar a votar perquè ho convoqués el govern de Puigdemont. Jo vaig anar al col·legi perquè crec en la democràcia i la llibertat d'expressió

de superar-ho: 'La gent que treballem amb gent marginada hem experimentat moltes situacions límit, que emocionalment són molt crues i dures. Crec que això, d'alguna manera, ens endureix. Suposo que d'aquesta manera revertim moments personals que són crítics i que amenacen d'enfonsar-te.'

Va començar a recuperar el control emocional un dia que caminava per la Barceloneta. En un carrer va topar amb una furgoneta de la policia espanyola. Però aquesta vegada no es va deixar posar per la por. Rayas no va retrocedir carrer amunt. 'Em vaig treure les ulleres [per ensenyar l'ull lesionat] i em vaig imposar passar per davant els agents. M'era igual si em reconeixien o no. Ho vaig fer per mi.'

—Un any després creieu que les institucions us han donat prou suport com a víctimes?

—Segons què entenguem per institucions.

—La Generalitat, que és qui convocava l'1-O.

—A mi no m'ha trucat ningú, però tampoc no n'espero res. Jo no vaig anar a votar perquè ho convoqués el govern de Puigdemont. Jo vaig anar al col·legi perquè crec en la democràcia i la llibertat d'expressió.

—Què en penseu, del govern de Puigdemont?

—Em mereixen molt de respecte totes les persones que són empresonades o a l'exili. Crec que han estat coherents amb allò que defensaven.

—I el govern espanyol?

—No vull que se m'escalfi la boca. ■

Jordi Naya, portaveu d'Universitats per la República.
ALBERT SALAMÉ

Jordi Naya, d'Universitats per la República: 'Els joves hi érem, hi serem'

Retrats de l'1-O El portaveu d'Universitats per la República reflexiona sobre com van viure els dies previs al primer d'octubre amb l'ocupació del pati de lletres de la Universitat de Barcelona

TXELL PARTAL

'Si has d'explicar com es va passar l'1-O, potser no sóc el millor exemple' em diu de seguida Jordi Naya. Però s'equivoca. Potser no va viure un 1-O comú perquè no va passar la major part de les hores defensant els col·legis electorals. Però era en un dels punts calents d'aquells dies, allà on es va concentrar gran part de l'activitat dels dies previs, l'edifici històric de la Univer-

sitat de Barcelona, que molts encara anomenen 'la central', ocupat pels estudiants per a defensar el referèndum.

Naya és un dels portaveus actuals d'Universitats per la República, la plataforma creada per a aglutinar la comunitat universitària a favor de la independència. En forma part d'ençà del febrer del 2017, la fundació. I la tardor passada va ser un testimoni privilegiat de com es va acabar convertint en l'eina perquè els joves sortissin al carrer. D'entrada no era la intenció dels organitzadors,

'On és el jovent?', aquesta ha estat una pregunta freqüent aquests darrers anys. 'Es veu molt la gent gran... i els joves?', diuen...

però es va demostrar que implicar-hi les universitats era la millor manera per a mobilitzar-los.

'On és el jovent?', aquesta ha estat una pregunta freqüent aquests darrers anys. 'Es veu molt la gent gran... i els joves?', diuen... I és que durant molt de temps els han retret de no estar prou implicats en la causa independentista. Tanmateix, ara fa un any van demostrar-los que s'equivocaven, perquè, quan més calien, van estar a primera línia. 'Els joves hi érem, hi serem', diu Jordi Naya.

Ocupació del pati de les lletres. ALBERT SALAMÉ

A divuit anys Naya va començar a militar al sindicat estudiantil SEPC. El pare havia estat militant antifranquista del PSUC. Per tant, a casa, la política sempre havia estat present a les converses. El 15-M va acabar de forjar la seva personalitat política, encara que des de ben petit s'ha considerat independentista.

Amb aquests antecedents, abans ja havia estat en més mobilitzacions estudiantils, fins i tot en alguna ocupació, però res com la del pati de lletres de la UB. 'No es pot comparar amb res. Aquells dies els joves fèiem política en majúscules. L'ocupació de la UB va ser portada del New York Times', diu, superat encara per aquests esdeveniments.

No hi estaven pas preparats, però els fets els anaven portant. I el 21 de setembre tot va canviar. Després de les detencions del 20-S havien

No hi estaven pas preparats, però els fets els anaven portant. I el 21 de setembre tot va canviar

convocat talls de trànsit en moltes universitats. 'Només d'arribar vaig veure que era diferent. Hi havia tanta gent... a tots se'ns va posar la pell de gallina'.

Tenien la sensació que el referèndum corria perill. Creien que era el moment de fer un pas més. Volien ocupar el rectorat de la Universitat de Barcelona, un lloc simbòlic. No sabien quina en seria la resposta, però s'hi van llançar. El pati de lletres de la UB es va anar omplint de gent, d'estelades i de reivin-

dicacions. Així va començar una ocupació que sabien quan havia començat però no pas quan acabaria.

Del primer moment la universitat central es va convertir en tot un bullici. I de mica en mica es va anar omplint d'activitats: conferències, xerrades, concerts, tallers, mítings... Era un no parar. Fins i tot Julian Assange hi va contactar per unir-s'hi i fer-hi una videoconferència. No paraven de passar coses inesperades.

I és que, un cop ocupada la UB, els estudiants van decidir de treure'n rendibilitat. Tanta, que la UB, sense saber-ho, va esdevenir un dels centres d'operacions del referèndum. Ningú no els ho havia demanat, però s'havien organitzat. Van decidir d'imprimir paperetes i de repartir-les. Van crear un punt per informar sobre on s'havia d'anar a votar.

Durant deu dies molts d'ells no van passar per casa, enca-

ra menys per les universitats respectives. Dormien poc, molt poc. Cinc hores a tot estirar. Calia organitzar moltes coses, i els dies no tenien prou hores. És més, el pati de lletres de la UB s'havia convertit en el punt neuràlgic de les mobilitzacions a favor del referèndum. Tothom els volia visitar: representants polítics, ciutadans... Hi va haver algun moment desbordant quan Òmnium i l'Assemblea van convocar una manifestació a la plaça de la Universitat. Els estudiants van haver de crear una mena de cordó de seguretat perquè es pogués entrar a veure l'ocupació i sortir-ne sense que hi hagués cap tumult.

Hi passaven tota mena de coses sorprenents: 'un dia va aparèixer un repartidor amb nou pizzes i ens va donar un número perquè hi truquéssim. Era un home que les havia encarregades per nosaltres'. Aquells dies el jo-

Ocupació del pati de les lletres. ALBERT SALAMÉ

vent respirava orgull, orgull per haver decidit de defensar la democràcia, de defensar el referèndum.

Però no tot era tan bonic. També eren dies de por i incertesa. Hi havia hagut les detencions del 20-S, el port s'havia omplert de policies espanyols... ningú no sabia què podien fer. Però calia aprendre a gestionar aquesta por, a conviure-hi. I això van fer. La sensació que la llibertat era a tocar de la punta del dits hi ajudava. 'Teníem la sensació que podríem decidir el nostre futur com a poble'.

Van ser deu dies d'un màster intens, el de la vida. 'És de les coses que més he après a la vida. Aquells dies van ser clau.' Cada decisió que havien de prendre era important. Calia fer un equip, calia crear estructures per fer funcionar coses al cap de cinc minuts.

'Un dia ens va arribar una mena d'avís dient que la Guàr-

dia Civil hi volia entrar.' Amb el temor que realment podia passar, van decidir de reunir-se. Es dividiren. Aquella nit uns quants del grup organitzador dormiren fora. 'Teníem clar que, si hi entraven, no ens deixarien tornar a casa tranquil·lament.' Feia molt poc de les detencions del 20-S i això es notava en l'ambient. Tenien por de ser detinguts. Així que van trobar que era millor dividir-se. Si feien desaparèixer l'ocupació calia que el moviment persistís actiu i organitzat.

Finalment la policia no va aparèixer, però la por va tornar a fer presència la nit abans del referèndum. 'Ens havien fet arribar que hi havia comandos d'extrema dreta a la ciutat. Malgrat que havien arribat reforços de les Illes i del País Valencià, aquella nit érem pocs a la central'. Molts estudiants havien tornat al poble, calia garantir que to-

thom pogués votar. Convé recordar que en aquell moment ningú no sabia de l'existència del cens universal.

Així que només hi van romandre uns quants de Barcelona i malgrat que al final no s'hi van presentar, aquella nit van dormir molt poc pel temor de què podien fer aquests escamots. 'No sabíem que tampoc passaria amb la policia. Si havien vingut deu mil agents, no era per a estar-se en un vaixell'.

No va caldre esperar gaire per a saber a què havien vingut. A primera hora del matí van començar a arribar imatges de les càrregues policials. Naya s'havia compromès a mantenir l'ocupació, però, en veure-les, no s'ho va pensar. Va agafar la moto i va creuar la ciutat ràpidament en direcció a Sant Andreu. Els avis defensaven el seu col·legi electoral. No sabia on podia haver-hi càrregues, però els havia de protegir. 'Recordo travessar

la ciutat esquivant la policia espanyola, que començava a desfilar per tot arreu. I quan vaig arribar al col·legi vaig agafar els avis i els vaig portar a casa. Ja votariem quan tot fos més tranquil'.

Naya havia vist cop de porres abans, però aquells eren diferents. Van tocar capes àmplies de la societat i cap sector en concret. A tots ens podia tocar. I això feia més por. 'Els avis no havien vist mai cap porra'. Finalment, tot es va calmar. Van baixar al col·legi. 'Recordo estar a la porta esperant que funcionés el sistema informàtic i poder votar. De cop va sortir una persona que va anunciar-nos que podíem votar i que el president Puigdemont ja ho havia fet. Llavors em vaig posar a plorar'. I és que, malgrat tots els impediments, malgrat les porres, les amenaces, la por... la gent votava. El referèndum era una realitat. ■

Antiavalots de la Guàrdia Civil llancen gas lacrimogen contra els veïns d'Aiguaviva. JOAN-PAU FERRÉ

Aiguaviva: els 376 vots que van sobreviure a la crueltat policíaca

Retrats de l'1-0 Visitem Aiguaviva un any després del primer d'octubre i parlem amb els veïns que van salvar els vots de la ràtzia de la Guàrdia Civil

ORIOL BÄBLER

Taques negres. Una, dues, tres... Passen de la quarantena. Avancen a pas militar i prenen forma humana. Porten cascs, escuts, porres i bastons. Són gairebé les quatre de la tarda. Després d'un matí de falses alarmes, l'amenaça esdevé real. Els agents de la Guàrdia Civil fan picar les porres contra els escuts. Pam-pam-pam... Les ràtzies per les urnes han arrasat abans Sant Julià de Ramis i part de Girona. Aiguaviva és la pròxima

víctima. Pam-pam-pam... Els cops ressonen contra els murs de l'ajuntament i la parròquia de Sant Joan. Els agents han vingut amb ganes d'acarnissar-se.

A la plaça Constitucional —ara U d'Octubre—, una cinquantena de veïns fan una arrossada popular davant l'ajuntament. L'ambient és festiu. Plats plens, vi, cava i somriures. Però l'alegria es tenyeix de negre. El carrer del Pont comença a escopir agents antiavalots. Un, dos, tres... Els veïns corren cap a l'entrada de l'ajuntament per blocar-ne l'accés. Alcen

L'alegria es tenyeix de negre. El carrer del Pont comença a escopir agents antiavalots. Un, dos, tres...

els braços i criden: 'Votarem! Votarem!' Els agents es distribueixen 'com si fossin una legió romana', assegura Jaume Mas, veí del poble. Aixequen els escuts i ocupen la plaça de banda a banda. Aparten cadires i taules amb agressivitat.

Votants i guàrdies civils es miren als ulls. Mas i altres veïns demanen als agents que s'identifiquin i que mostrin l'ordre judicial per a entrar a l'ajuntament. Silenci... Ho tornen a repetir. Silenci... Alguns agents proven d'avançar rere l'escut. 'Identifiqueu-vos!', torna a cridar Mas. Ningú no

Mapa d'Aiguaviva. vw

respon. 'No vam tenir temps de demanar-ho una quarta vegada. Algú, no sabem qui, va donar l'ordre', explica. El silenci es transforma en un caos de crits, empentes amb escuts i porres volant per sobre dels caps.

La primera víctima és Josep Maria Nadal, ex-rector de la Universitat de Girona i germà de Joaquim Nadal. Els antiavalots el tiren a terra. L'aparten de la multitud i li donen cops. El piquen amb les porres i el trepitgen. Dos agents l'arrosseguen pel carrer del Pont. Nadal acaba hospitalitzat al Josep Trueta. A la plaça, la ràbia i la impotència resisteixen el primer envit dels guàrdies civils. 'Assassins! Truqueu a les ambulàncies!', criden diversos veïns des de les escales de la parròquia.

Una desena de persones bloquen les portes de fusta de l'ajuntament. La primera tinent de batlle, Marta Vives, observa l'escena des d'una finestra del consistori. Només un enreixat la separa dels antiavalots: 'Era impossible parlar-hi. Venien engegats a fer mal. Volien emportar-se l'urna, fos com fos.' Els agents encerclen les portes. La negror agafa un veí i el fa desaparèixer. Cops de porra a l'esquena, cops de puny... Una agent dels Mossos prova d'evitar la pallissa, però la brutalitat la menysté.

L'ajuntament resisteix fins que la Guàrdia Civil dispara gas lacrimogen amb un esprai. La primera bromada química no dissol els concentrats. Els veïns acoten el cap i intenten tancar les portes. 'Estàvem pendents de ba-

L'ajuntament resisteix fins que la Guàrdia Civil dispara gas lacrimogen amb un esprai. La primera bromada química no dissol els concentrats

rrar-los els pas. No sabíem què passava. Era una olor estranya... Però a la segona ruixada vaig notar de seguida l'ofec i el plor. Em vaig desorientar', explica Mas. Els agents aprofiten l'atordiment del gas per avançar i entrar en tromba. No hi ha misericòrdia. Aprofiten la superioritat física per acarnissar-se i empenyen la gent al fons de la plaça.

'Marta, tanca la porta. Que la trenquin'

Dins l'ajuntament, hi ha nervis i estossecs per culpa del gas. Rere les portes de fusta, hi ha una segona porta de vidre automàtica. 'Marta, tanca la porta!', exclama un noi que no vol ser identificat. La tinent de batlle la desactiva. Els agents atonyinen els veïns que protegeixen l'entrada. Un d'ells és esclafat contra una paret a cops d'escut. Un antiavalots mira d'obrir la porta amb les mans, però se'n desdii i se'n va. 'Tanca-la, tanca-la, Marta -repeteix el noi-. Si volen entrar, que la trenquin.'

Els guàrdies civils s'aparten de la porta i s'afegeixen al cordó que controla la plaça. Són vint segons de calma en què s'esdevé aquesta conversa:

—Noi: Marta, ens l'emportem [en referència a l'urna]?
—Marta Vives: No, tranquil, està solucionat.

El noi tus amb força dues vegades.

—M. V.: No hi ha res a dins.

Per la porta, apareix un home amb boina, és un dels comandants de l'operatiu. No ho sap, però ell i els seus homes són a punt de ser humiliats. L'enginy, aquesta vegada, venç la violència. L'urna d'Aiguaviva és plena de sobre buits. Un veí ha salvat els vots abans de la càrrega. Els ha tret per la porta del darrere i els ha amagat al maleter d'un cotxe. La ràtzia no ha servit per a res. 'Vaig patir tota la tarda. Els veia tornant al poble, enfurismats, perquè s'havien adonat de l'engany', explica Vives.

El comandament posa les mans sobre la porta, on hi ha serigrafiat l'escut del poble, i l'obre amb fúria. Els vidres espeteguen. 'Vinga!', crida el comandament. Llavors una desena d'agents entren a l'ajuntament. Quatre van de paisà. Un que porta ulleres de sol exigeix als membres de la mesa que s'identifiquin i li donin els DNI. Dos es dirigeixen directament a l'urna, però en comptes d'agafar-la, fan veure que forcegen per aconseguir-la. Un tercer ho enregistra amb una càmera. 'Eh, eh, eh, espera't', crida un d'ells. 'Van muntar un teatre vergonyós davant nostre mentre ens tenien acorralats', explica Vives.

Un guàrdia civil reclama al noi el mòbil amb què ha enregistrat l'entrada, però ell fuig escales amunt. Al pri-

mer pis del consistori, amaga el telèfon entre la paperassa d'un despatx. Els agents l'atrapen i li exigeixen de males maneres el dispositiu. Ell diu que l'ha perdut mentre corria i que no sap on és. Un antiavalots l'immobilitza pel coll i l'arrossega escales avall. Un segon agent, perquè les cames no li piquin amb els graons, li dona puntades de peu. Finalment el treuen de l'ajuntament i el tiren a terra, a la plaça.

Poc després, els guàrdies civils abandonen el consistori. S'emporten paperetes i l'urna sense els vots dins d'una bossa d'escombraries. 'Ens van rebentar una fusta de l'entrada. No sabem per què. I ens van requisar un portàtil, el primer que van trobar... Encara no l'hem recuperat', denuncia la tinent de batlle. Vives també explica que un dels agents de paisà va sortir del consistori fent veure que havia estat detingut. 'Anava amb els braços alçats i encreuats', diu.

Els agents marxen pel carrer del Pont, el mateix pel qual han accedit a la plaça. El cordó que conté els veïns es desfà i es converteix en una formació d'escuts que camina de recules. La gent els escriu i els segueix fins a l'entrada del carreró, on dos Mossos d'Esquadra aturen la multitud. L'operació ha durat poc menys de quinze minuts. Els guàrdies civils esquiven un cotxe vermell al final del carrer del Pont entre crits de 'viva España'. No hi paren atenció. Com a molt, li donen algun cop. Al maleter, però, hi ha allò que cercaven: els vots del referèndum.

Primera càrrega de la Guàrdia Civil. JOAN-PAU FERRÉ

Marta Vives, la primera tinent de batlle. ALBERT SALAMÉ

Jaume Mas, un dels denunciants, i Joan Ribot, veí de la plaça de l'Ajuntament. ALBERT SALAMÉ

Les cases refugi

En Joan Ribot viu al costat de l'ajuntament. Durant les càrregues, casa seva es va convertir en un refugi per als ferits i els afectats pel gas. Ara al balcó hi té penjada una pancarta de 'llibertat presos polítics' i un llaç groc. 'Jo era aquí [assenyala el mig de la plaça] quan va passar tot. Feia fotografies de l'arrosada, quan van arribar. Vaig sentir una barreja de coses:

sorpresa, por, impotència...', explica. A ell no el van agredir, però diu que emocionalment sí que va quedar afectat: 'Un mes després, encara tenia angoixa. Hi pensava i em feia mal 'estómac.' Tampoc no hi ajudava que, dies després de l'1-O, encara tingués racons de casa impregnats amb l'olor del gas.

Quan la Guàrdia Civil va carregar contra els veïns, la multitud va retrocedir. La

porta de casa de Ribot era el primer lloc segur on es podien resguardar. Diversos afectats pel gas, entre els quals Jaume Mas, van rebre les primeres cures a la sala d'estar: aigua per a fregar-se la cara i un lloc on seure i recuperar l'alè. El veí recorda el cas d'un noi que es va quedar assegut en una cadira durant més de mitja hora. 'Estava quiet, catatònic. Suposo que necessitava assimilar la bestialitat.'

A l'altra banda de la plaça, Dolors Vall-llosera també va convertir casa seva en un refugi improvisat per a les víctimes. 'Diverses persones van entrar -hi per culpa de les empentes i cops dels policies', explica. De fet, ella va acollir el noi a qui la Guàrdia Civil va estrangular dins l'ajuntament. Quan el van tirar fora a la plaça, va arribar gairebé fins al llindar de la porta de Vall-llosera, que li va oferir un lloc al sofà. 'No deixava de plorar.'

Però el refugi gairebé es converteix en una trinxera. 'Un agent es va plantar a la porta i em va dir: "Sortiu d'aquí dins." I jo li vaig respondre que no pensava sortir d'enlloc. "Això és casa meva. No hi poseu els peus, que us denunciaré." Quan va sentir això, va fer uns passos enrere.' Minuts després, quan els antiavalots ja se n'havien anat, van arribar els serveis d'emergència a la plaça. Els ferits van ser atesos en tres ambulàncies del SEM. Una desena de veïns van ser derivats a centres hospitalaris.

Els nens d'Aiguaviva

Mentre els veïns escuraven els plats d'arròs, bona part de la mainada s'entretenia mirant Ice Age a ca la Neus, un centre social situat just davant l'ajuntament. Elisabet Ruplà, una de les mares, va entrar-hi poc abans de les càrregues. 'Vaig començar a sentir sorolls i em vaig adonar que eren ells. I en aquell moment es va acabar la pellícula. La meva obsessió era protegir els nens. "Som al cinema", vaig cridar. I vaig tancar totes les finestres i les portes', relata.

Rupià no veia què passava fora, però diu que es guiava per les veus que coneixia i pel que veia per una escletxa de la porta principal. 'Era com una pel·lícula de terror.'. Per l'escletxa només albirava les cames de dues veïnes. Eren la seva referència per a entendre el perill que corrien: 'Protegien la porta perquè sabien que dins hi havia els nens... Però, de cop i volta, van desaparèixer. Em vaig adonar que érem a primera línia... Buf!'

Mentre cercaven un altre film, va distribuir els infants

per la sala per evitar que poguessin mal si els antiavalots esbotzaven la porta. També va trucar al 112 per avisar els bombers: 'Els vaig dir que veia fum a l'Ajuntament d'Aiguaviva. Quan em van passar amb els bombers... "Mireu, nois, jo no veig fum enlloc, però ens estan atonyinant de mala manera i necessitem la vostra ajuda".'

La ràtzia va durar només uns minuts, però diu que se li van fer eterns: 'Jo no coneixia tots els nens, però el meu fill em va mirar als ulls i es va adonar que fora passava al-

guna cosa.' Dins la sala, Rupia animava les criatures a cridar perquè s'oblidessin del soroll de les càrregues. 'Tenim els pares més forts del món' o 'a Aiguaviva som de pagès', eren alguns dels crits.

En algun moment, diu que va sentir uns cops a la porta de darrere del centre: 'No sabia si obrir o no. No tenia ni idea què em podia trobar.' A la plaça, els antiavalots continuaven reprimint els veïns. Rupia va dubtar, però va acabar obrint. A l'altra banda, hi havia una mare que s'emportava més nens cap a casa.

Les criatures que jugaven a la pista esportiva havien vist com la Guàrdia Civil desfilava en pas marcial cap al centre del poble.

'I després es va acabar tot. La porta principal es va obrir i va entrar un nen. Es va acostar a un altre i li va dir: "Al teu pare li han donat una pallissa." Li vaig dir que callés. Volia preservar la tranquil·litat, però també van entrar adults amb els ulls vermells i plorosos. Els nens demanaven: "Que heu plorat? Què ha passat?" Va arribar un moment que no els podia aguantar més a la sala. Vaig consultar una mare que és psicopedagoga i després els vaig deixar sortir.'

A l'escola d'Aiguaviva, el primer dia de classe després del referèndum el van dedicar a parlar de violència i repressió. Diversos pares coincideixen que la brutalitat de la Guàrdia Civil ha afectat els seus fills, sobretot els més petits. 'Els grans, d'una manera o d'una altra, han anat racionalitzant la barbàrie', expliquen.

Després de la ràtzia, la resurrecció

En Josep Dalmau va ser a la plaça tot el matí. Va participar en l'esmorzar -entrepans de botifarra- i va ajudar a preparar l'arròs. 'L'ambient era alegre. La plaça era plena. Es va celebrar un bateig i tot', relata. Tanmateix, poc abans de l'arriba dels antiavalots, va anar-se'n a casa: 'Només va ser mitja hora, però quan vaig tornar tot era de cap per avall.'

No va veure cap agent. Dalmau va entrar a la plaça pel carrer del Pont. 'El primer que em vaig trobar va ser

Elisabet Rupia: 'Protegien la porta perquè sabien que dins hi havia els nens... Però, de cop i volta, van desaparèixer. Em vaig adonar que érem a primera línia... Buf!'

Elisabet Rupia, la mare que va protegir els nens.

ALBERT SALAMÉ

Dolors Vall-Ilosera, veïna de la plaça de l'ajuntament. ALBERT SALAMÉ

Josep Dalmau, veí del poble. ALBERT SALAMÉ

en Nadal, a terra. Els serveis mèdics l'atenien amb oxigen. Vaig caminar una mica més... Hi havia histèria. Molta gent amb els ulls vermells i tossint. Tenien problemes per a respirar. Un d'ells era el meu fill. Les taules estaven tombades i les cadires escampades per tota la plaça', explica.

Quan torna a veure la càrrega en un vídeo, Dalmau diu diverses vegades que no és el més indicat per parlar-ne: 'Jo no hi era. Però els qui som una mica vells i conservem la memòria això ja ho hem viscut. Ja sabem quina mala

llet gasten aquesta gent.'

A tres quarts de cinc de la tarda van arribar els primers periodistes, també gent de la rodalia que volia veure què havia passat. En aquell moment, es va retirar la bandera espanyola del balcó de l'ajuntament. 'Ens havien demanat per activa i per passiva que poséssim la bandera. I ho vam fer. Però després d'haver rebut el seu agraïment, vam decidir de despenjar-la per sempre més', diu la tinent de batlle.

La gent continuava a la plaça. Van passar les hores i

es va improvisar una castanyada. 'La gent es podia haver tancat a casa. Ensopida, trista, ferida... Però no. No podien guanyar', diu Dalmau. Van fer brases i l'olor de torrat va camuflar els rastres del gas. Eren gairebé les vuit del vespre. El cel enfosquia. Poc després, dins l'ajuntament, es van començar obrir els sobres. 376 vots, concretament.

A un quart de nou, ja a la llum de la lluna, Jaume Mas va agafar un megàfon. La plaça era plena i hi havia cert nerviosisme. Mas es va acostar l'aparell a la boca i va dir:

'Vots nuls, dos; vots en blanc, dos; no, vuit; sí, tres-cents seixanta-quatre.' Quatre hores després dels cops, les empentes i les vexacions, la plaça va esclatar d'alegria.

L'endemà, la placa de la plaça Constitucional va aparèixer guixada amb esprai. A sobre, en plena façana d'una casa, s'hi podia llegir: 'Plaça 1 d'octubre.' L'ajuntament no va parar de rebre trucades de solidaritat. Els periodistes perseguïen els veïns pels carrers. L'ANC de Vilablareix, el poble veí, va proposar de fer un acte de suport al vespre. La convocatòria va córrer per la xarxa i l'acte es va acabar convertint gairebé en un pelegrinatge. Les carreteres estaven col·lapsades. No es podia accedir a Aiguaviva, els vorals eren plens de cotxes aparcats. Deu mil persones es van congregat al poble.

Per què Aiguaviva?

Aiguaviva té 775 habitants. Al voltant hi ha l'aeroport, cinc polígons i uns quilòmetres més al nord, Girona. Per què la Guàrdia Civil va decidir de reprimir el poble? 'Aquí es van atrevir. És una vila petita i saben que podien arrasar', diu Dalmau. La primera tinent de batlle ho comparteix. 'Ni tenim cap polític conegut, ni havia de venir cap famós a votar... Som petits i una víctima fàcil.'

Ningú no sap si els agents que van protagonitzar la ràtzia havien participat abans en alguna càrrega del Gironès. Tampoc no se sap d'on van sortir. 'Van entrar per la carretera de Girona, que és on hi ha la caserna més pròxima, però no sabem del cert d'on

1. Els veïns repassant imatges de l'1-O. ALBERT SALAMÉ // 2. Deu mil persones van anar a Aiguaviva el vespre del 2 d'octubre. ACN // 3. Un veí lesionat per la càrrega de la Guàrdia Civil. JOAN-PAU FERRÉ

venien. Aquells dies, molts guàrdies civils van dormir a l'aeroport... I no eren precisament agents de duanes', diu Vives.

Els veïns sospiten que els agents van rebre alguna mena d'informació abans d'atacar Aiguaviva. 'Sabien què feien. Van arribar quan hi havia menys gent a la plaça i coneixien perfectament els accessos a la plaça. Si haguessin vingut una hora abans, haurien topat amb dues-centes persones. Potser la història hauria estat diferent', explica Dalmau.

Querella per tortures i lesions

Els ajuntaments d'Aiguaviva, Sant Julià de Ramis i Girona han presentat una querella conjunta per delictes de tortures i lesions que ha estat admesa a tràmit. La querella adjunta més de dues-centes denúncies de víctimes de la violència. Totes elles han declarat al jutjat i les han visitades metges forenses. Ara van identificant els agents que van participar en les càrregues.

Mas és un dels denunciants i lamenta l'actitud hostil de la jutgessa durant la declaració: 'No parava de preguntar-me

què feïem davant l'ajuntament, per què hi érem i si vam oposar resistència.' Diu que encara no sap si els antiavalotss que van actuar eren de la Guàrdia Civil.

—No eren guàrdies civils?

—Els vam demanar de manera reiterada que s'identifiquessin i no ho van fer.

—Però portaven l'uniforme i el número...

—Jo també em puc vestir d'antiavalots i posar-me un número identificatiu.

—Voleu dir que anaven disfressats?

—És possible. No van dir res,

van carregar i ens van robar l'urna.

Mas diu que no confia en la justícia espanyola, però sap que ara mateix passar pels seus tribunals és l'única manera d'arribar algun dia al Tribunal Europeu dels Drets Humans (TEDH).

—Què voleu aconseguir amb la denúncia?

—Demostrar què ha passat. Han apallissat gent pacífica i han fet servir mètodes repressius propis d'una dictadura. Han passat per alt la seva legalitat i això ha de tenir conseqüències. ■

Roger Español, al carrer on la policia espanyola va disparar-li una pilota de goma a l'ull. ALBERT SALAMÉ

Roger Español, un any després: 'Per què donen permís a manifestacions feixistes que ridiculitzen les víctimes?'

Retrats de l'1-0 Dilluns farà un any del referèndum del primer d'octubre, una jornada fatídica per a aquest saxofonista barceloní, que va ser agredit per la policia espanyola amb una pilota de goma

JOSEP REXACH FUMANYA

'Recordo com la pilota em va empènyer el cap enrere; com em vaig haver de tirar a terra pel dolor que sentia. Ho tinc molt gravat. Més que la imatge, la sensació que vaig tenir.' Ho explica en Roger Español des d'un banc del carrer de Sardenya, a pocs metres d'on aviat farà un any, durant la jornada del primer d'octubre, una pilota de goma –un projectil

prohibit a Catalunya des del 2014– li va fer perdre tota la visió de l'ull dret. Español és una de les cares més visibles de la repressió d'aquell dia. Un any més tard, ja pot fer vida gairebé amb normalitat, però continua igual, sense saber quin agent de policia el va disparar.

Les imatges d'ell estirat a la vorera i amb la cara ensangonada apareixen sovint a les xarxes socials, per això no pot evitar de topar-s'hi. Però no ho viu com si fos un tràngol, sinó més aviat com

'A vegades miro les imatges per recordar les reaccions que em provoquen'

una teràpia que l'ajuda a anar endavant: 'A vegades miro les imatges per recordar les reaccions que em provoquen. Em desperten el sentiment de ràbia, de frustració, i em donen l'empenta que cal per tirar endavant i anar a un acte, o on calgui.' Aquest saxofonista de 39 anys i veí del mateix carrer de Sardenya ha pogut assimilar el fatal accident. Era gairebé una necessitat, ja que viu a pocs metres d'on va passar tot, i cada dia trepitja dues vegades les mateixes rajoles on fa un any va caure

La prova d'haver normalitzat l'agressió patida es fa evident quan li demanem com va anar. ALBERT SALAMÉ

per culpa de l'impacte de la bala de goma: 'Al principi no hi passava mai sol, sempre anava acompanyat de la meua parella. De mica en mica, ho he anat normalitzant, perquè no hi ha més remei, és el meu barri, és casa meua. No pot ser que agafis por d'una cantonada de casa teua.'

La prova d'haver normalitzat l'agressió patida es fa evident quan li demanem com va anar. Recorda els fets de manera serena, sense cap expressió de ràbia i amb les faccions relaxades. No hi ha odi en el seu relat. Ens explica com hi havia hagut algunes càrregues al voltant de l'IES Ramon Llull, després d'haver-se emportat les urnes en unes furgonetes de la policia. Un grup d'agents va quedar aïllat i va anar baixant pel carrer de Sardenya per acos-

tar-se a les furgonetes que tenien aparcades a l'avinguda de la Gran Via. Estava envoltat de periodistes identificats amb braçalets, però això no li va servir de res. 'Feia estona que els escopeters disparaven pilotes de goma. Ells argumenten que ho feien per assegurar la retirada de les urnes, però ja feia minuts que les urnes havien marxat en una altra direcció.' A tocar de la Gran Via, Español va rebre l'impacte d'una de les pilotes i va caure a terra.

Agredit i investigat

El cas és en mans del jutge d'instrucció número 7 de Barcelona, on se centralitzen les denúncies dels agredits. El jutge ha dit en una interlocutòria que l'agent que va disparar Español ho va fer 'de manera directa i a menys de

'Feia estona que els escopeters disparaven pilotes de goma. Ells argumenten que ho feien per assegurar la retirada de les urnes, però ja feia minuts que les urnes havien marxat en una altra direcció.'

quinze metres', contravenint els protocols oficials. Però de moment, ni rastre de qui va ser: 'El jutge va demanar a la policia la identificació de l'escopeter, però no hi comptem, perquè no la voldran donar. Sí que podem, amb les imatges que tenim, descartar els qui segur que no ho van fer i, a partir d'aquí, estrènyer més el cercle', explica Español. La setmana passada es va saber que el jutge investiga els dos caporals responsables de l'operatiu i els onze escopeters que hi van prendre part: 'Ha de ser un dels onze, però no creiem que s'arribi a saber mai.'

De la mateixa manera que han encausat els tretze agents de la policia, el jutge també va decidir d'investigar Roger Español per haver llançat una tanca metàl·lica

S'ha acostumat a la visió i al nou dia a dia, però ha hagut de corregir petits comportaments. ALBERT SALAMÉ

contra uns agents una estona abans del fatal incident. Prefereix no comentar res sobre aquesta qüestió, així li ho han demanat els membres del Centre Irídia per a la Defensa dels Drets Humans que l'assessoren legalment i psicològicament: 'Només puc dir que no tinc por, no tinc gens de vergonya i res a amagar. Donaré les explicacions que calguin quan toqui.' Dit això, es mostra segur que guanyaran la querella, cosa que ha de permetre de depurar responsabilitats: 'Vull demanar explicacions, exigir disculpes, que retirin les medalles, perquè a les víctimes, o almenys a mi, és una cosa que ens fa molt mal. I que ara vinguin aquí a celebrar-ho i a posar-se medalletes, no entenc que ho permetem. Tant els catalans com el govern català.'

Español es refereix a la manifestació que hi ha prevista avui a la Via Laietana de policies espanyols que volen homenatjar els agents que van actuar en l'operatiu de l'1-O. 'És que no entenc que la Generalitat i l'Ajuntament de Barcelona donin permís perquè es faci aquesta manifestació de caràcter feixista i amb l'únic ànim de ridiculitzar. Com ens hem de sentir les víctimes? Tampoc no entenc per què desallotgen la plaça de Sant Jaume. Em va fer molt mal veure-ho', diu amb certa indignació. És l'únic moment en què sembla que es posi nerviós. Diu que aquesta mena de notícies el frustren.

Viure sense un ull

Un any després d'haver perdut l'ull, Español diu que se sent gairebé recuperat i que ha assolit la normalitat. S'ha acos-

'Només puc dir que no tinc por, no tinc gens de vergonya i res a amagar. Donaré les explicacions que calguin quan toqui.'

tumat a la visió i al nou dia a dia, però ha hagut de corregir petits comportaments. Com que l'impacte de la pilota li va afectar alguns nervis de la boca, ara no té sensibilitat en una part de la mandíbula. Per això, explica, ha hagut de canviar la forma de bufar. A priori, una acció poc preuada per alguns, però no per ell, saxofonista de professió. O un gest tan quotidià com servir aigua. Ha d'aguantar el got per calcular bé la dis-

tància amb la gerra. 'L'Esther Quintana i altres represaliats del País Basc em diuen que podré fer vida normal. Ah sí, hi ha una cosa que no puc fer. No puc veure pellícules en 3D ni en realitat virtual', explica entre riures. Ens acomiadem al mateix carrer de Sardanya i li demano si el dia 1 passarà pel lloc dels fets. 'Sí, m'he guardat un foradet per a fer el meu record particular. Vindré amb la dona. Serà un moment per a mi.' ■

Luís Morote, veí de la Verneda i fill de policia espanyol. OAE

El fill de policia espanyol a qui l'1-0 va canviar la vida

Retrats de l'1-0 Luis Morote, veí de la Verneda, va defensar les urnes perquè un amic li ho va demanar i l'experiència li va obrir els ulls

ODEI A.-ETXEARTE

Un amic li va dir que calia gent a l'infanta Isabel d'Aragó. Era di-vendres, aquell havia estat el seu institut i hi va anar a passar la tarda per amistat. Li va agradar l'ambient, de manera que va anar a casa a buscar una màrfega per tornar-hi a dormir. Luis Morote és un jove de vint-i-quatre anys de la Verneda que creia que l'independentisme era un moviment victimista i que s'havia arribat a sentit ofès com a espanyol pel que

sentia i llegia als mitjans de comunicació. Aquell cap de setmana va ser el principi de la resta de la seva vida. "Un cop a dins de l'institut, hi havia molt de misteri, tot va ser massa paranoic, però vaig veure que ho havia de fer", explica. Un impuls el va portar a quedar-s'hi. La paranoia no era res més que por. Una por contínua i persistent que aquella nit va empènyer un grup de joves a defensar un dels col·legis electorals del barri perquè els veïns poguessin votar el primer d'octubre. La por no hi era perquè sí. Davant l'institut, hi ha el

Morote va créixer en un bloc de pisos amb veïns immigrants d'Espanya i molts agents de la policia espanyola

complex de la policia espanyola de la Verneda. Nou mil metres quadrats de dependències de les forces policials. Durant el cap de setmana, hi van aparcar desenes de furgonetes i d'agents uniformats que pretenien d'impedir la votació, si calia, per la força. "Vaig tenir un sentiment molt espontani de defensar l'escola i la meua gent, perquè principalment és la teua gent", recorda.

Morote va créixer en un bloc de pisos amb veïns immigrants d'Espanya i molts agents de la policia espanyola. El seu pare ho és, i durant el

Luis Morote, preparant l'esmorzar a l'institut Infanta Isabel d'Aragó. CEDIDA

franquisme va ser un 'gris'. La seva mare és d'El Salvador. 'Com que no tinc arrels catalanes, tampoc em sentia català, català', diu. La seva escola, la Bac de Roda. Allà va aprendre català. No es va implicar en el 15-M, però hi va simpatitzar. I progressivament va anar canviant el pensament de dretes que havia rebut a casa per un d'esquerreres. 'Però primer de tot, volia la unitat d'Espanya', assevera. Llegia, i encara llegeix, molta premsa espanyola, i creu que això el va condicionar molt. És contundent quan hi reflexiona: 'La premsa espanyola manipula perquè l'independentisme t'ofengui com a espanyol.' El primer d'octubre? En Luis estava convençut que seria com el 9-N. Si aleshores no va votar, per què ho havia de fer ara? El 20-S l'havia impactat, d'acord. 'Va ser una mena d'avís: escolta, que aquí

passen coses i no són com tu les veus.' Però era una votació convocada per la Generalitat, l'estat espanyol no hi estava d'acord i era 'il·legal'. El dia abans de dormir a l'Infanta, Morote pensava que el 1r-O quedaria en no res.

Aquell divendres a la nit, van fer torns per a vigilar la porta. Al matí, les àvies del barri els van dur l'esmorzar. 'La gent em va conquerir', diu Morote, que treballa com a administratiu a Badalona. L'endemà van arribar més veïns i van organitzar activitats. També van fer torns per a obrir altres escoles del barri perquè s'hi pogués quedar gent a dormir. Descriu l'ambient com a 'lúdico-festiu'. 'Proveïem d'allò que faltés: aigua, coses bàsiques.' El contacte amb la gent va millorar la seva percepció de l'independentisme, però a ell li venia al cap el 3% i Jordi Pujol. 'Canviar una burgesia

per una altra... No ho veia. Però el primer d'octubre, vaig veure molta gent d'esquerreres, molta gent que al cap i a la fi només volia votar i volia una república.'

Però la cosa que més el va impactar va ser l'actuació de la policia espanyola. D'agents com el seu pare. Es va passar el diumenge tremolant. 'Quan ens vam llevar a les sis del matí, ja veïem totes les furgonetes de la policia.' Algú va introduir les urnes a l'institut per una porta del darrere. En Luis no les va veure entrar. Des de primera hora, es van formar cues per votar. I aleshores, el mòbil. 'Estàvem asseguts, més o menys tranquils, i ens van començar a arribar els vídeos de les càrregues. Vaig pensar que no podia ser. Em va començar a agafar un odi brutal', assegura. 'Era molt injust que pel sol fet de votar hi hagués aquelles càrre-

gues.' Davant la comissaria de la Verneda, es concentraven més i més furgonetes i agents. Morote en denuncia l'actitud de provocació, i això que havien compartit el cafè en un bar pròxim a l'institut i al complex policial. 'Passaven les hores i anaves veient que una policia que sempre havies sentit com a teva se't posava davant, perquè envoltaven la comissaria, amb les armes i et mirava desafiant. Allà vaig començar a plorar. Va ser un xoc. Tot allò que creia va quedar en no res. Vaig dir: quina merda d'estat que tenim.'

Els carrers eren plens de gent mobilitzada. Un barri obrer i humil, hereu de tantes lluites veïnals durant el franquisme, amb un electorat majoritàriament partidari de la unitat d'Espanya, defensava les urnes. De sobte, Morote va trobar-se una Verneda que o bé no havia conegut abans o bé havia 'canviat el xip'. Va

Luis Morote mira al mòbil una imatge de l'institut Infanta Isabel d'Aragó el primer d'octubre. OAE

recórrer diverses escoles, com la Caixa i els Porxos. A l'escola els Horts, la policia espanyola va carregar, però els veïns van aconseguir salvar una urna i van continuar votant. Una amiga que hi treballa li va explicar que havien fet un munt de destrosses. L'endemà, els nens demanaven què havia passat. 'Com dius a un nen petit que ha estat la policia, si en teoria un nen ha de veure la policia com la seva protectora?', es demana. 'Venien amb aquest odi només pel fet que érem catalans. Als Horts, hi va haver un odi brutal. Per sort, nosaltres no vam rebre', continua Morote.

A la Infanta hi va haver cues durant tot el dia i ell va anar a votar als Porxos. 'Veient les càrregues i tot plegat, Ja sabia que aconseguirien un resultat nul. Vaig votar en blanc perquè, en aquell moment, encara ho estava assimilant. És un dia sencer que et canvia

la vida. Et canvia el pensament respecte a Espanya, la seva gent, el procés... Perquè és gent que només vol votar.' Ara és independentista. 'L'1-O em va canviar el pensament', sentència. No ho ha explicat al seu pare: és gran i està malalt. Quan pot, li demana per l'avi, que era republicà, guàrdia d'assalt. 'De vegades intento que m'expliqui coses. Li trec una mica d'informació per veure exactament d'on provinc. El meu avi era de Múrcia, d'Abarán. Probablement, van patir molt la repressió i ningú no ho diu. Hi ha molta por. Ara em toca a mi ser una mica republicà, però català', i somriu.

Després, els mitjans espanyols van dir que no hi havia hagut cap referèndum i que a Catalunya havien volgut donar un cop d'estat. 'Són tot mentides. No pot ser! M'he fet independentista, en part, per culpa del PP, per la se-

va manera de governar, no perquè m'hagi convençut un partit o una plataforma', es justifica. En moltes manifestacions, Morote porta la bandera republicana espanyola, la tricolor, amb una estrella de l'exèrcit popular. 'Probablement el meu avi va lluitar per l'exèrcit popular, no ho sé. Són valors republicans.' Creu que hi ha d'haver una tercera república espanyola i que idealment això hauria de donar pas a una república catalana. 'Però veig també que no és viable, que aquest és encara un estat franquista i lluitar per la república catalana és més viable', raona. Morote seria el primer de lluitar per una república espanyola i lamenta que no s'hagi fet justícia amb els republicans represaliats. 'Arriba un moment que també vols una república catalana perquè històricament s'ha lluitat per l'autodeterminació. Per tant,

és de justícia', conclou.

La tarda del primer d'octubre, en Luis ja va cridar a favor de la República catalana davant la policia espanyola. Els agents se'n reien. També els van repetir una vegada i una altra que ja havien votat. Potser era, diu, una manera de desfogar-se pel que havia passat als Horts. A la Infanta van témer tot el dia una càrrega i, finalment, a la tarda, van fer el recompte de vots i van deixar que els Mossos s'enduguessin les urnes. Morote ho recorda com 'una explosió d'adrenalina brutal'. 'En el moment que lliures les urnes, ja està, ja has lluitat', diu. Allò que va viure ja forma part de la seva memòria personal, del passat que investiga i el present que construeix: 'És una cosa que explicaré als meus fills i, tant de bo, als meus néts, si en tinc. És una cosa que no s'ha d'oblidar mai, és impossible.' ■

El periodista anglès Mark Stone a Barcelona el primer d'octubre de 2017, amb una pilota de goma a la mà. SKYNEWS

Mark Stone, el periodista anglès que l'1-0 va desmentir Dastis en directe

Retrats de l'1-0 Perfil del periodista de Sky News que va cobrir el referèndum de Barcelona estant ara fa un any

REDACCIÓ

Avui he vist amb els meus ulls com, per ordre del seu govern, la policia empenyia gent, físicament, fora dels col·legis electorals. En un vídeo es veu un agent de policia pegant a una persona al cap i clavant puntades de peu als votants. Estic segur que això és inacceptable en l'Europa del segle XXI.' Aquestes van ser les frases contundents que Mark Stone, periodista anglès de Sky News, va etzibar al ministre

d'Afers Estrangers espanyol, Alfons Dastis, el primer d'octubre de l'any passat. Stone parlava de Barcelona estant i la gent, quan ho va sentir, va arrencar a aplaudir. Però el ministre Dastis, que era a l'estudi, va qualificar-ho de notícia falsa i aleshores Stone va contraatacar (vegeu el minut 07.10 del segon vídeo d'aquesta notícia): 'Parleu de notícies falses. Penso que és bastant difícil de parlar de notícies falses quan les coses passen davant dels teus ulls. De manera que potser hi ha fotos falses a internet, no ho sé, però clarament això que

Mark Stone va ser una de les cares del primer d'octubre i representa la mirada de la premsa internacional durant aquelles hores

hem vist avui ha passat davant nostre.'

Mark Stone va ser una de les cares del primer d'octubre i representa la mirada de la premsa internacional durant aquelles hores. D'aleshores ençà, el govern espanyol ha hagut de respondre a preguntes semblants. Stone mateix, que va començar la carrera com a productor abans de passar a ser periodista, va recordar aquell intens dia d'octubre més endavant, en un reportatge de la cadena britànica.

Stone hi explica això: 'No pots evitar d'emocionar-te

Una noia ensenya una pilota de goma el dia del referèndum. ACN

per una onada de gent que participa en una votació. D'una banda, és pura democràcia, en la forma més bàsica. Però alhora tenies aquesta sensació que no acabaria bé. [...] El camí cap a la independència, que fa segles que dura, i que ressegueix la història catalana, de sobte va arribar al primer d'octubre en forma de referèndum promès. [...] Era meravellós veure tota aquella gent pels carrers, però a la vegada sabies que era il·legal. I que no acabaria bé. [...] Entrevistava una noia que explicava apassionadament els seus drets per a votar i, de sobte, pam! [...] Moments després va venir una persona amb una cosa que semblava una pilota de golf. Era una pilota de goma.

Una pilota que si et toca et pot fer molt de mal.'

La mirada de Mike Stone és una mirada que qüestiona la legalitat del referèndum, però que alhora creu que encara és pitjor la reacció de Madrid. Ho explicava d'aquesta manera:

'Ningú no esperava que la violència de la policia arribés a aquests nivells. I això és significatiu, perquè gairebé tots els països donaven suport a Madrid i Espanya en el sentit que la votació no podia anar endavant, que era il·legal. I, a la vegada, condemnaven Espanya per la manera com havia provat d'aturar la votació. [...] L'argument de Madrid era evitar una crisi constitucional. Però al final són ells que van originar una crisi tots solets.'

La mirada de Mike Stone és una mirada que qüestiona la legalitat del referèndum, però que alhora creu que encara és pitjor la reacció de Madrid

Mark Stone no és pas un periodista fàcil, i no únicament per al ministre Dastis. Puigdemont mateix va comprovar-ho en la conferència de premsa multitudinària que va fer a Brussel·les poc després d'arribar-hi. Era el 31 d'octubre, amb la declaració d'independència encara recent. Aquell dia Stone va fer una qüestió punyent al president català i als consellers presents a la sala: 'Que diríeu a la gent que creu que heu causat caos i que simplement heu fugit? I una pregunta per a tots: Esteu preparats per estar trenta anys a la presó pel que ha passat?'

Avui Stone continua fent de corresponsal a Europa per a la cadena britànica i té la seva base, com Carles Puigdemont, a la ciutat de Brussel·les. III

El conseller Buch nega les càrregues policials, encara que diu que revisaran si van complir el protocol

La Generalitat portarà els actes institucionals del Nou d'Octubre a Madrid i Brussel·les

Avui el Kurdistan iraquiana vota en les eleccions al parlament un any després del referèndum

Els ciutadans tornen a les escoles a commemorar l'aniversari de l'1-O

Així va ser el moment més tens entre manifestants independentistes i els Mossos